

G-MANUÁL KLÍČOVÉHO PRACOVNÍKA -2013

Doprovázení pěstounskou péčí

Doprovázení pěstounskou péčí je dlouhodobý proces, kdy dochází k **pravidelnému a opakovanému kontaktu klíčového pracovníka (dále jen KP) s pěstounskou rodinou nebo se zájemci o pěstounskou péči**. Takovýto kontakt má **charakter konzultací, poradenství, sdílení, podpory, náhledu, příp. vedení pěstounů a dohledu nad pěstounskou péčí**. Provázení směřuje k hlavnímu cíli: napomáhat vytvoření stabilního a bezpečného prostředí pro dítě/případné dítě v rodině a podporovat pěstouny tak, aby ve všech případech dokázali zabezpečit v maximální možné míře nejvyšší zájem dítěte.

Doprovázení PP poskytujeme:

- Pěstounům, kteří již mají děti v PP a uzavřeli s námi dohodu o výkonu PP
- Lidem, jež mají dítě svěřeno do péče nebo do předpěstounské péče
- Zájemcům o NRP, kde vše nasvědčuje tomu, že zájemci směřují k pěstounství
- Žadatelům procházející schvalovacím procesem, případně procesem svěřením dítěte do rodiny

Nové klienty je možné přijmout jen po schválení koordinátorem provázení, který zvažuje kapacitu organizace a přiděluje klienty jednotlivým klíčovým pracovníkům.

Klíčový pracovník je rodině poté přidělen podle volné kapacity jednotlivých klíčových pracovníků a podle regionu, v nichž klíčoví pracovníci působí. Pokud je to možné, přihlížíme k přání klienta.

Zákonný nárok pěstounů a jejich zákonné povinnosti

Každý pěstoun má povinnost uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče. Po uzavření dohody má nárok na zabezpečení konkrétních služeb a zároveň povinnost dodržovat některá ustanoví, přičemž obojí je vymezeno novelou zákona o sociálně právní ochraně dětí a upřesněno samotnou dohodou k výkonu PP.

Zákonný nárok obsahuje:

- Zajištění 14 dnů respitní péče pro děti svěřené do péče pěstounů (čímž je zajištěn odpočinek pěstounů)
- výpomoc s péčí o dítě ve specifických případech (při narození dítěte, při úmrtí osoby blízké, při nemoci obou pěstounů, při vyřizování záležitostí, u nichž nelze u pěstounů žádat opominutí – jako např. účast u soudu, lékařský zákrok apod.)
- zajištění odborné pomoci jednou za šest měsíců
- pravidelné osobní konzultace pěstounů a dětí s klíčovým pracovníkem nejméně jednou za dva měsíce
- zajištění bezplatného 24h vzdělávání pro oba pěstouny (naše nabídka či pomoc s vyhledáním jiné nabídky)

Pěstouni mají dvě základní povinnosti – povinnost absolvovat 24h vzdělávání v období 12 za sebou jdoucích měsíců a povinnost udržovat kontakt dítěte s jeho biologickou rodinou, případně pokud to z nejrůznějších důvodů není možné, pak vytvářet pozitivní identitu dítěte ve vztahu k jeho biologické rodině.

Principy práce klíčového pracovníka

- **Princip respektu:** ke každému dítěti, pěstounovi, zájemci o NRP, rodině, kolegovi, dobrovolníkovi a partnerovi naší organizace přistupujeme s respektem jako k jedinečné a zodpovědné lidské bytosti, která nejlépe zná sama sebe a ví, co je pro ni nejlepší. S tím souvisí, že klienty nehodnotíme, pouze popisujeme jejich chování, případně možné důsledky.

- **Princip přátelství a důvěry:** ke klientům, a to jak k dětem, tak dospělým, stejně tak i k našim kolegům a partnerům, se chováme přátelsky, osobně a individuálně. Pokud kdokoli z nich potřebuje pomoci, jsme empatičtí, citliví a osobně angažovaní. Naším hlavním pracovním prostředkem je aktivní naslouchání a vytvořený vztah na základě důvěry.
- **Princip odbornosti:** naší nejvyšší hodnotou pro činnost nebo rozhodování je nejlepší zájem dítěte. V práci s klienty jej máme stále na paměti, využíváme moderních metod a technik, možností supervize a konzultací s odborníky. Kvalita a komplexnost služeb je pro nás více než kvantita a jednorázové poskytování služeb.
- **Princip transparentnosti:** naše postupy, metody práce a know-how, přístup ke klientům i kultura organizace, finanční situace a transakce, úspěchy i chyby jsou transparentní a naše chování k člověku je upřímné. Dokážeme říci i nepříjemné věci, pokud jsou důležité. Klienti mají pravidelný přístup ke svým složkám a detailně rozumí čerpání příspěvku na výkon PP jejich rodiny a spolurozhodují o něm.
- **Princip slušnosti a morálky:** základní slušnost a zodpovědnost za naše chování je pro nás důležitější než odborná dokonalost. Dodržujeme etický kodex, mlčenlivost, využíváme dovednost zpětné vazby. Z našich morálních hodnot vytváříme naši firemní kulturu.
- **Princip rozvoje a změny:** podporujeme klienty, kolegy i partnery v jejich rozvoji a vytváříme podmínky pro jejich osobnostní i odborný růst. Věříme, že změny patří k životu a život patří k naší organizaci, proto se změn nebojíme, ale podporujeme je spolu s růstem. Stejně tak podporujeme k rozvoji i naše klienty a vytváříme pro růst podmínky.
- **Princip zdravého rozumu:** v případě, kdy si nevíme rady, chybí pravidla nebo si nejsme odborně či lidsky jistí, spoléháme na zdravý selský rozum a intuici. Je to často víc než tisíc příruček.

Uzavření dohody o výkonu PP

Dohodu o výkonu PP (dále jen „dohoda“) může uzavírat, měnit nebo rušit statutární zástupce nebo jím zplnomocněná osoba. První setkání s rodinou a seznámení klientů s dohodou a souhlas OSPOD s dohodou zajišťuje klíčový pracovník. Vyřizování žádosti o státní příspěvek s úřadem práce zajišťuje koordinátor klíčového týmu.

Vzor dohody je přiložen jako příloha č. 9, a to jak ve variantě „pěstouní“, tak ve variantě „pěstounka“, tak pro pěstouny na přechodnou dobu. Dohoda detailně obsahuje zákonná práva a povinnosti pěstounů, včetně výčtu možností, jak je může pěstoun realizovat v rámci dohody. Dohoda odkazuje na platný ceník, který je pravidelně v aktuální verzi zasílán pěstounům emailem. Součástí dohody jsou přílohy, které obsahují: způsob podávání připomínek a stížností, souhlas OSPOD s dohodou, případně dodatky k dohodě a k nim stanovené souhlasy OSPOD.

Přesné vymezení, ve kterých krajích s pověřením SPOD naše organizace v danou dobu dohody uzavírá, je vytyčeno v plánu na každý aktuální rok.

Proces sepsání dohody a seznámení se s rodinou

Cílem prvního setkání je vytvoření příjemného pocitu pěstounů z naší spolupráce a dobré porozumění pěstounů pro jejich práva, povinnosti, nabídky DPD a obsahu dohody o výkonu PP. V ideálním případě na takovéto setkání máme k dispozici celé dopoledne/odpoledne - asi 3-4 hodiny, nejméně však alespoň 1,5 až 2h. V případě většího časového prostoru si kromě seznámení a probrání dohody, zvládneme založit spis rodiny, seznámit se s dětmi, apod. Setkání by se měla účastnit klíčový pracovník, alespoň jeden z pěstounů, ideálně pak oba, mohou i nemusí být přítomny děti. Před setkáním je vhodné zaslat vzor dohody pěstounům elektronicky dopředu, aby si ji mohli v klidu prostudovat. Zároveň jsou informováni, že k sepsání dohody je potřeba rozhodnutí soudu nebo magistrátu o svěřením dítěte do péče nebo o zařazení do evidence osob vhodných k PP na přechodnou dobu.

Níže jsou popsány body, které bychom měli při prvním setkání zvládnout, jelikož poskytují klientovi dostatek informací pro pocit orientovanosti a bezpečí. Je však nutné ke klientům přistupovat

přirozeně, a tak nemusí být vůbec špatně, když nezvládneme vše, na úkor našeho např. vlastního intuitivního a přirozeného přístupu, hry s dětmi, reakce na danou situaci apod. Přesto je však potřeba si stále uvědomovat, že je vhodné a žádoucí během první schůzky zvládnout:

- 1) **Představení se:** klíčový pracovník by měl rodině představit organizaci Děti patří domů, o.s., sdělit svou odbornou erudici, zaměstnání a pozici v DPD, jeho kompetence.
- 2) **Nastavit oslovování** dětem i dospělým – je však možné až na dalším setkání (záleží na situaci): vykat/tykat – oslovovat se křestním jménem
- 3) **Nastavit průběh setkání:** dohodnout se, kolik máme společně času, co je potřeba zvládnout, zjistit s čím přichází a co by chtěli probrat pěstouni, zjistit, jaké nastavení mají děti
- 4) **Zjistit rodinnou situaci a potřeby rodiny:** počet dětí, zda jsou ve společné PP, s čím se v současnosti potýkají, co aktuálně nejvíce potřebují (možné již poznámky do spisu)
- 5) **Projít a doplnit dohodu:** detailně probrat práva, povinnosti, spoluúčast rodiny, Solidární fond, zda chtějí do dohody něco doplnit – např. konkrétního odborníka, ke kterému chtějí nadále chodit apod.
- 6) **Podepsat souhlas s poskytnutím a zpracováním osobních údajů (příloha 12)**
- 7) **Vysvětlit úlohu OSPOD:** nyní je dohoda návrh, který bude zaslán OSPOD, po souhlasném vyjádření OSPOD je nutné smlouvu podepsat a od dané chvíle je platná (OSPOD je potřeba poslat písemnou žádost poštou nebo naskenovanou nebo pomocí datové schránky). OSPOD může mít připomínky a náměty k zapracování, je možné, že bude potřeba pár drobností změnit.
- 8) Sdělit, jak bude vypadat další setkání, kdy asi proběhne a co při něm budeme realizovat

Změna a ukončení dohody

Změna dohody je možná formou vypracování písemného dodatku. Nejčastěji se dohoda bude měnit v případech přijetí nového dítěte do péče, v případě zařazení pěstounů do evidence osob vhodných k přechodné PP, při ukončení PP u jednoho z dětí apod. Dohodu je možné změnit i v jiných případech pokud se na tom spolu s klienty shodneme. Dodatek vždy musí schválit místně příslušný OSPOD, teprve poté je možné dodatek podepsat s klientem, a tehdy se stává platným.

Ukončení dohody je možné na základě žádosti klienta. Dále pak v případě opakovaného porušování povinností či opakované maření sledování naplňování dohody, přičemž klient byl dvakrát písemně upozorněn, že k danému chování dochází a bylo mu min. 2x navrženo, co je potřeba učinit, aby dostal svým povinnostem. Případně je možné zrušit dohodu v případě, kdy DPD nemůže zajistit potřebné služby z důvodu nedostatečné personální kapacity. V takovém případě je klient upozorněn alespoň jeden měsíc před ukončením dohody. Ukončení dohody s klientem DPD je nutné ohlásit místně příslušnému OSPOD, poté OSPOD pošleme závěrečnou zprávu o provázení. Dohoda je také automaticky ukončena při zletilosti posledního svěřeného dítěte.

Odmítnutí sociálně-právní ochrany

Děti patří domů, o. s. poskytuje své služby všem klientům z vymezené cílové skupiny, přičemž v žádném případě není rozhodující počet dětí, jejich výchovná náročnost, zdravotní hendikep, etnikum či náboženské vyznání jakéhokoli člena rodiny.

Odmítnout zájemce o sepsání dohody, zájemce o respitní pobyt, vzdělávání nebo jiné služby je možné pouze v případě nedostatečné kapacity dané služby nebo v případě, kdy jde o klienta v příbuzenském vztahu ke klíčovému pracovníkovi, případně blízký kolega klíčového pracovníka.

Odmítnutí z důvodu naplněné kapacity je možné v případě, kdy organizace již má sepsán maximální počet dohod či přihlášen maximální počet účastníků na akci. Toto odmítnutí se vztahuje i na situace, kdy organizace již jedná s jinými pěstouny o sepsání dohody, případně očekává, že se pěstouny se zájmem o dohodu či služby brzy stanou klienti, s nimiž minimálně dva měsíce pracuje (zájemci o NRP, zájemci procházející přípravou k NRP, schválení žadatelé o NRP, klienti přijímající dítě do své péče.)

Takovíto klienti mají pro uzavření dohody či čerpání jiných služeb přednost z důvodu zachování kontinuity poskytované péče.

Sledování naplňování dohody

Sledování naplňování dohody je realizováno prostřednictvím pravidelných návštěv v rodině klienta klíčovým pracovníkem a prostřednictvím vypracování zpráv pro místně příslušný OSPOD. Zprávy pro OSPOD obsahují shrnutí půlroční práce s rodinou, vyjmenování hlavních řešených témat s péstouny a dětmi a přehled čerpaných služeb. Zpráva pro OSPOD je vypracována vždy dvakrát v roce, zpravidla v dubnu a v říjnu, klíčovým pracovníkem rodiny. Vždy před zaslání zprávy sociální pracovníci je nutné seznámit se zprávou rodinu, případně je možné některé náležitosti po dohodě s rodinou upravit nebo rodina může napsat své vlastní samostatné vyjádření, které bude ke zprávě přiloženo.

Dokumentace o výkonu SPOD

Každý klíčový pracovník má odpovědnost za vedení, ukládání a archivaci dokumentace jemu svěřených rodin. Dokumentace rodin je vedena elektronicky v počítačích klíčových pracovníků, které jsou zabezpečeny heslem, a které jsou pravidelně jednou za dva měsíce zálohovány na osobní flashdisk/externí disk klíčového pracovníka. Ukládání dokumentace pak probíhá navíc 2x v roce (v říjnu a v dubnu) elektronicky na externím disku v kanceláři a papírově ve složce rodiny v uzamčené skříni v uzamykatelné kanceláři. Archivace probíhá v papírové a elektronické podobě po uzavření spisu ve složkách s názvem „archiv.“

Složka rodiny

O každé péstounské rodině, která má s námi podepsanou dohodu, vedeme dokumentaci o výkonu sociálně-právní ochrany. Tato dokumentace je tvořena tzv. složkou rodiny, která je pojmenována příjmením péstounů. V případě více klientů stejného jména pak také navíc místem bydliště, například Nováková – Praha. Složka obsahuje minimálně:

- **dohodu o výkonu PP s přílohami**, což znamená včetně souhlasu ospod, všech dodatků a změn
- **spis rodiny**: Spis má stálou informační stranu, která je aktualizována při každé změně a dále část pro „záznamy provázení.“ Záznamy jsou vedeny pod sebou, jsou odděleny červeným a tučným nadpisem s datem pořízení a shrnutí obsahu (*např. 1.3.2013 návštěva – problémy ve škole, kniha života*). Samotný záznam nemá předepsanou strukturu, závisí na klíčovém pracovníkovi, jak jej bude vytvářet. Zda při setkání nebo až po něm, zda strukturovaně nebo narativně. Pokud záznam do spisu provádí někdo jiný než klíčový pracovník, je nutné se podepsat. Zároveň píšeme záznamy o konzultacích nebo krizových intervencích, ať již telefonních, emailových nebo osobních. Takový záznam obsahuje datum (nebo alespoň přibližné datum, formu kontaktu (tel, email, osobně), délku kontaktu a stručný obsah, který je tím obsáhleji popsán, čím je podstatnější. (*např. první polovina dubna, opakované telefonické konzultace cca ob den, probírání strachů holčičky z dopravních prostředků a hledání způsobů cestování „v klidu“*) V případě, kdy nám rodina pouze něco oznamuje, není potřeba z toho činit samostatný záznam. Stačí např. předat informaci do kanceláře o přihlášce na maminky. (Ve vzdělávacím plánu už to je zapsáno jako plán z dřívějšíka.) Součástí zápisu je také samostatný zápis – BUDGET PRO ROK, který obsahuje výši budgetu rodiny, vzdělávací plán, respitní plán a k daným bodům očekávané nebo proběhlé čerpání financí.
- **vyhodnocení situace dětí (naše vlastní, ještě lépe z OSPOD)**: samostatný dokument, který popisuje životní příběh každého z přijatých dětí tak, že o dítěti a jeho rodinné a vývojové situaci máme široký přehled a kontext. Z těchto informací se poté vychází při stanovování další práce s rodinou. V dokumentu se věnujeme každému dítěti zvlášť, nejprve začínáme dítětem, které přišlo do rodiny jako první. Vyhodnocení má dílčí strukturu, která je uvedena ve formuláři. Může být vypracováno pro všechny děti v rodině, včetně biologických či

osvojených, jelikož je PP také velmi ovlivňuje. Vyhodnocení situace dítěte primárně vychází z informací od pěstounů, dále pak z IPOD dítěte a vyhodnocení situace dítěte, které zpracovává OSPOD, pokud jsou tyto dokumenty vytvořeny (nutné ospod požádat o dokumenty). Není potřeba se však omezovat pouze na tyto zdroje, ale je vhodné je postupně obohacovat vlastními zjištěními, od sociálního pracovníka dítěte a z jeho spisu (zvláště při práci s knihou života), biologické rodiny dítěte, ústavu, samotného dítěte apod. a to tak, aby informace byly co možná nejucelenější. Toto vyhodnocení bude mít ke konci datum zpracování. Každé další doplnění vyhodnocení bude připsáno stručně pod toto vyhodnocení, aby bylo snadno dohledatelný komplexní přehled o situaci dítěte. Podrobnosti pak mohou být v konkrétním zápisu, na který může vyhodnocení odkazovat.

- **souhlas se zpracováním osobních údajů** (příloha č. 8) je dán na dobu neurčitou, přičemž pěstouni je kdykoli mohou vzít zpět.
- **složku s absolvovaným vzděláním:** součástí složky rodiny je samostatná složka obsahující certifikáty a osvědčení o absolvovaném vzdělávání a zároveň přehled vzdělávání za každý rok.
- **IPODy dětí** (pokud má OSPOD zpracován)
- **Zprávy pro OSPOD:** zprávy o průběhu pěstounské péče jsou zasílány místně příslušnému OSPOD jedenkrát za 6 měsíců, a to vždy v říjnu a v dubnu, zprávy jsou uchovávány elektronicky i papírově.
- **čerpání budgetu:** je vedeno v průběhu roku pouze jako součást spisu, po uplynutí roku je vytištěno do papírové složky z vedeného účastnictví.

Samozřejmě je možné, aby složka obsahovala i další dokumenty podstatné pro práci či kontext klíčového pracovníka. Není však potřebné, aby ve složce byly kopie odborných lékařských, psychologických či pedagogických posudků a jiných materiálů, pokud to není nezbytně nutné. Chráníme tak soukromí klientů.

Založení, uzavření, zapůjčení a nahlédnutí do spisu, pořizování kopií

Za založení, vedení a uzavření spisu je odpovědný klíčový pracovník. Spis musí být elektronicky **založen** do 1 měsíce od uzavření dohody.

Spis je **uzavřen** tehdy, pokud došlo k ukončení dohody nebo ukončení spolupráce s rodinou, která má všechny děti již zletilé (spolupráce může pokračovat i po zletilosti dětí, pokud je toho potřeba, což je nastaveno vždy ve spolupráci se zletilým mladým dospělým a pěstouny). Ve spisu je pak zřetelně označeno datum uzavření spisu, přičemž je přesunut do archivu. Spis je archivován 15 let, a pokud v průběhu této doby nedojde k jakémukoli obnovení, je poté papírová složka skartována. V případě, že spis na nějakou dobu „ožije“ počítá se nových 15 let. Tím je zajištěna kontinuita případné péče (např. pěstouni se po nějaké době stanou pěstouny na přechodnou dobu nebo se na nás obrátí s žádostí o pomoc jejich již zletilému dítěti). Elektronicky spis zůstává v archivu celkem 20 let, a to z důvodu možnosti využití k účelům kazuistiky, nebo jiného metodického či statistického zpracování.

Nahlízet do dokumentace můžou kdykoli v průběhu dohody pěstouni, případně také po domluvě s pěstouny také děti, avšak vždy společně s pracovníkem, který jim k informacím podává srozumitelný výklad. V rámci Děti patří domů, mohou do dokumentace nahlížet klíčoví pracovníci a zaučující se klíčoví pracovníci, dále pak koordinátor respitního týmu, členové Správní rady a administrativní pracovníce, která pracuje s budgetem rodiny. Odmítnout nahlídnout do spisu pěstounům nelze. V případě žádosti OSPOD o nahlédnutí do spisu je žádosti vyhověno v rámci kanceláře DPD. V případě odmítnutí nahlédnutí do spisu jiné osobě či organizaci, je o daném odmítnutí vytvořen písemný záznam, který je vložen do spisu.

Vytvořit kopii nebo zaslat elektronickou verzi spisu je možné na základě žádosti pěstounů a soudu.

Předávání informací

V případě zástupu nebo nečekaného vypadnutí klíčového pracovníka je vždy nutné předat spis a aktuálně řešené případy některému z kolegů klíčových pracovníků.

V případě plánovaného krátkodobého zástupu (do 6 týdnů), je potřeba zajistit za sebe náhradu pro poskytnutí případné krizové intervence (příčemž rodiny jsou informovány, že co jde odložit, nechť odloží do návratu jejich pracovníka), v případě dlouhodobějšího zástupu v případě nepřítomnosti nebo pracovní neschopnosti trávající více než 6 týdnů, organizace určí zastupujícího kolegu, který přebírá kompletní péči o dané rodiny. V obou případech zástupu pracovník zašle veškerou spisovou dokumentaci zastupujícímu kolegovi tak, aby mohl v případě potřeby dohledat všechny potřebné informace. V případě, kdy pracovník není schopen dokumentaci zaslat, zastupující kolega zažádá pracovníky v kanceláři o zaslání poslední elektronicky archivované verze složek.

V případě zástupu klíčový pracovník vždy emailem informuje své klienty o probíhajícím zástupu, sdělí jim telefonní číslo, na kterém mohou získat krizovou intervenci nebo, na které se mohou v případě dlouhodobějšího zástupu obracet. Pokud jde o zástup dopředu plánovaný (např. odchod na mateřskou dovolenou), pak odstupující klíčový pracovník nového pracovníka představuje rodině osobně v průběhu jedné z posledních návštěv, přičemž o dané rodině předává informace také ústně. Pěstouni mají právo zažádat o změnu klíčového pracovníka a to i bez uvedení důvodu. Podávání žádosti o změnu je uvedeno v dohodě o výkonu PP (příloha č. 1).

Klíčový pracovník má právo zažádat Správní radu o převedení „jeho“ rodiny na jiného klíčového pracovníka a to z důvodu kapacity (nezvládá kvalitně pečovat o daný počet klientů v rámci jeho pracovní doby) nebo když výjimečně nezvládá poskytovat klientovi kvalitní péči na základě vlastních předpokladů, nesympatie, či projekce svých vlastních problémů do klienta, a to přesto, že toto řešil v rámci své supervize. Takovýto návrh Správní rada pečlivě prozkoumá, klíčový pracovník musí řádně prokázat svá tvrzení a následně rozhodne. Klientovi bude krok řádně vysvětlen a bude převeden k jinému klíčovému pracovníkovi.

Kontakt s pěstounskou rodinou

Kontakt s rodinou je postaven především na pravidelných návštěvách klíčového pracovníka v domácnosti pěstounské rodiny, kde se co dva měsíce setkává s pěstouny i s dětmi, naslouchá jejich starostem i radostem, konzultuje složitější situace, sdílí, hraje si či pracuje s dětmi i dospělými, zprostředkovává nejrůznější služby apod. Osobní kontakt doplňuje kontakt pomocí telefonu a emailu, kdy pěstouni mohou počítat s krizovou intervencí zpravidla v kteroukoli denní dobu, poradenstvím, dílčí konzultací či s pouhým sdílením složitějších situací, se kterými se v rámci pěstounské péče potkávají. Z tohoto důvodu je klíčový pracovník stále „na telefonu“, přičemž však je určena denní doba a dny pro běžné dotazy a konzultace (situace nehoří) a doba osobního volna klíčového pracovníka je určena pouze pro akutní krizovou intervenci, která nesnese odkladu. Doba běžné pracovní doby si nastavuje klíčový pracovník sám spolu s pěstouny.

Kontakt s rodinou je také podpořen v rámci setkání s klienty v rámci respitních pobytů pro děti, pobytů a akcí pro celé rodiny a vzdělávacích akcí. Účast na těchto akcích je dalším přínosem pro vzájemné poznání se jak pro pěstounskou rodinu, tak pro klíčového pracovníka.

Není nutné, aby se každou návštěvu klíčový pracovník setkal osobně a o samotě se všemi členy rodiny, je však přínosné, pokud se podaří přizpůsobit návštěvy tak, aby jednou za čas mělo každé z dětí příležitost hovořit, pracovat či si hrát s pracovníkem o samotě tak, aby pracovník mohl vnímat reakce dítěte a dítě mohlo probrat i věci, které nechce sdílet spolu s pěstouny. Taktéž je možné plánovaný kontakt uskutečnit v průběhu některého z pobytů, avšak jen tehdy, pokud pracovník a pěstoun budou mít možnost spolu hovořit alespoň 1,5h o samotě.

Vytvoření důvěry

Jako jeden z nejtěžších a zároveň nejdůležitějších úkolů, který klíčové pracovníky čeká, a který zároveň pěstouni očekávají, je vytvoření důvěry mezi pěstouny a klíčovým pracovníkem a mezi dítětem a klíčovým pracovníkem. Toto zjištění vzešlo ze skupinové práce asi 16 pěstounek v průběhu Maminek (vzdělávací víkend jaro 2013) a podstatné je především v tom ohledu, že **samy pěstounky tuto roli vnímají jako pro ně nejdůležitější, ale zároveň pro ně samotné nejobtížnější přijmout.** Vnímají to také jako klíčového pracovníka nejtěžší úkol.

Zavedení statutu klíčového pracovníka v době, kdy pěstouni mají děti již např. 13 let v péči a vždy si museli poradit sami, nebo např. u poručníků, kteří jsou zároveň adoptivními rodiči dalších dětí, přičemž mezi nimi nedělají rozdíly (a děti ani nemusí vědět, že některé jsou v osvojení a jiné v poručnictví), nebo například u příbuzenské pěstounské péče, může být u mnohých rodin vnímáno jako narušení rodinné integrity, které vyvolává silný pocit ohrožení, nejistoty, obrany.

Je potřeba si uvědomit, že budování důvěry je proces dlouhodobý a postupný, navíc u různých lidí různě se vyvíjející. Proto je potřebné především nespěchat a dát vztahu prostor pro růst a vzájemný respekt. Nedoporučujeme začínat brzy s pracovními technikami (kniha života, jednostránkový profil) pokud to není aktuálně důležité a už vůbec ne tlačit na kontakt s biologickou rodinou, pokud do té doby nebyl realizován (viz kapitola kontakt s biologickou rodinou). Naopak první rok, případně i dva doporučujeme věnovat především prostému sdílení radostí i starostí, detailního avšak spontánního poznávání rodinného systému a jeho akceptaci, drobným konzultacím, pomoc s „externími problémy“ jako jsou školní úspěšnost, práce s pozorností, respitní služby apod. Ideálně v danou dobu je vhodné věnovat dostatečný prostor pro poznávání se s dětmi, a to nejlépe v průběhu společné hry či aktivity.

Vytváření důvěry může mnohdy napomoci otevřené verbalizování situace, rozpaků a pocitů a to jak s pěstouny, tak se staršími dětmi. Je vhodné pojmenovat, že to pro rodinu musí být velká změna, když doposud k nim skoro nikdo celé léta nechodil a nyní to má být každý druhý měsíc, citlivě sdělit, že lidé většinou v těchto chvílích cítí rozpaky, nejistotu, strach apod. Zvláště znejišťující je pro pěstouny představa, že s dětmi klíčový pracovník chce hovořit zcela o samotě. Proto je vhodné prvních několik setkání trávit čas s dětmi za přítomnosti pěstounů. Zvýšení jistoty a důvěry pěstounů v nás nám v budoucnu pomůže v budování důvěry s dětmi.

Podobné pocity a mnohé jiné mohou mít i samotné děti. Zároveň se u některých z nich také může objevit strach z odebrání z rodiny (zvláště u těch, které to někdy ve svém okolí zažily). K malým dětem je dobré přistupovat jako teta/strejda na návštěvě, mít vymezený čas na společnou hru. U starších dětí, které již chodí do školy je vhodné jim znovu (i přestože to pěstouni už jednou udělali) ve vhodné chvíli vysvětlit, jak se to stalo, že k nim najednou bude někdo takhle pravidelně chodit a co tam vlastně bude dělat. Jako funkční se osvědčuje vysvětlit nový zákon a také vyprávět příběhy/pohádky o jiných pěstounech a o jiných dětech, které potřebovali pomoc, podporu, nebo se na někoho prostě jen obrátit (pěstouni i děti) a nikoho neměli, což bylo hodně těžké. A proto jste tam vy, abyste je dobře znali, a když by někdy v budoucnu náhodou potřebovali pomoci, byli byste nablízku. Zároveň díky tomu uvidíte, že se jim v rodině daří dobře, případně můžete přispět rodičům/pěstounům na nějaké tábory a školení. Je možné otevřeně říci, že to je sice nutné dělat, ale že nechcete, aby to byla otrava. Poté je dobré iniciovat dítě k tomu, aby sdělilo, co si o tom myslí, případně zda ho napadá, co byste mohli dělat, abyste si ten čas společně užili.

Taktéž v rámci urychlení vzniku důvěry je možné domluvit se s rodinou na např. absolvování společného výletu, případně účastnit se vzdělávací nebo pobytové akce pro pěstouny či respitní akce pro děti, kde jsou klienti přihlášení a napomoci tak vzájemnému seznámení se.

S nastavením důvěry může pomoci také oslovování, případně určení vykání či tykání. Pokud je vhodné a otevřené prostředí, není potřeba se tykání bránit, je však nutné mít na paměti, že přátelství je důležitá, avšak zároveň je potřeba stále si udržet nadhled odborníka a dát rodině hranice, že z naší strany nemůže jít o hluboké přátelství, protože by mohlo bránit odbornému nadhledu (zvláště u rodiny, které jsme výrazně pomohli v krizi, tato tendence často nabývá intenzity a jde o těžký úkol pracovníka hranice citlivě nastavit).

V případě, kdy máme rodinu od počátku – tedy od přebrání péče o dítě nebo ideálně ještě dříve, je situace mnohdy jednodušší, nicméně proces vytváření důvěry je vhodné taktéž nepodcenit.

Plánování návštěvy

Termín návštěvy by měl být optimálně dohodnut 3 týdny dopředu, ale je možné se s rodinou dohodnout individuálně. Zcela nepřijatelné jsou však tzv. „přepadovky“ tedy nenahlášené návštěvy, které narušují řád i integritu rodiny.

Před každou návštěvou doporučujeme **mít nastaven cíl**, kterého chceme dosáhnout s pěstouny a cíl, kterého chceme dosáhnout s dítětem či dětmi. Např. může jít o *vyhodnocení situace nejmladšího dítěte, propočítat budget a zjistit stav vzdělávání, u dítěte pak může jít alespoň o půlhodinovou společnou hru nebo společné malování, pobýt s dítětem o samotě, aby si zvyklo, že i takto to jde apod.* Tento cíl však na začátku setkání vždy proberu s pěstouny a případně upravím podle toho, co je nyní nejdůležitější.

Každé setkání by mělo mít podobnou formu na počátku a konci. Na začátku setkání jde o vymezení času a cílů setkání (co chceme za danou dobu stihnout), na konci o spontánním pojmenování pocitů ze setkání (alespoň z naší strany), předběžné shrnutí co se bude dít v následujícím období (dílčí úkoly), případný plán dalšího setkání a ujištění, že se kdykoli mohou telefonicky ozvat.

Setkání je možné realizovat jak v domácnosti klientů, kde je zajištěno dostatek soukromí, tak je možné vydat se společně na výlet, být venku s dětmi na zahradě, potkat se ve městě, případně i na pracovišti pěstounů, jít s dítětem něco nakoupit nebo jej doprovodit do kroužku apod. Vždy by však místo mělo být domluveno dopředu tak, aby rodině vyhovovalo.

Obsah běžné návštěvy

Každá návštěva by měla být rozdělena na dvě části, část věnovaná individuálně pěstounům a část, kterou věnujeme dětem.

S pěstouny je možné řešit plán respektu, vzdělávání, čerpání budgetu (viz. níže) ale zároveň je samozřejmé, zabývat se pouze aktuálními problémy, které rodina řeší a poskytovat **prosté sdílení**, pouze občas doplněné o další nápady k řešení. Vycházíme z předpokladu, že pěstouni jsou nejkompentnější osoby v životě dítěte, jelikož oni dítě nejvíce znají, mnohdy už s dítětem zažili mnoho složitého (až zničujícího) a vyzkoušeli několik různých výchovných přístupů a metod tak, aby dítě bylo ve svém okolí alespoň v rámci svých možností úspěšné a co nejvíce spokojené. Proto není potřeba zvláště zpočátku, hledat alternativní způsoby a všelijaká nová či nevyzkoušená řešení, která by mohla vést k úspěchu. Většina pěstounů (až na výjimky, které potřebují pevnější vedení) dokáže sama najít adekvátní řešení, co jim však chybí je možnost sdílet, někomu, koho to opravdu zajímá a problematice rozumí, vše sdělit. Nahlas přemýšlet nad různými alternativami, zvažovat jejich přínosy a rizika, přemýšlet nad krizovým plánem a tím, jak budou postupovat dál. **Ventil frustrace**, kterou často pěstounství přináší (životy dětí nejsou jednoduché a návody k nim neexistují) je mnohdy to, co nejvíce potřebují a ve výsledku rodině velmi pomůže. Ventil emocí a pocit, že na to všechno nejsou pěstouni sami, může významně jak pomoci předcházet syndromu vyhoření, kterým jsou pěstouni ohroženi (čímž je sekundárně ohroženo i dítě), tak zvyšovat dovednost pěstounů nacházet ideální řešení. Samozřejmostí je, že jde stále o dialog (nikoli monolog), avšak z naší strany převažuje aktivní naslouchání, parafrázování, zrcadlení, shrnutí, otázky apod.

Teprve když pěstouni vypověděli, co je trápí a **sami se ptají po názoru** klíčového pracovníka, přichází ideální prostor pro **konzultaci, poradenství, společné hledání řešení, hledání jiných úhlů pohledu, zprostředkování náhledu**. Zde je ideální reagovat na to, co pěstouni sdělili, často si své řešení již našli, jen např. hledají cesty, jak jej zrealizovat. Jde o prostor pro navrhování nejrůznějších, mnohdy i tvůrčích způsobů řešení, alternativ apod. Je dobré být připraven, že většina potíží, které se s dětmi řeší, nemusí mít žádné dokonalé řešení a už vůbec ne s rychlým zlepšením. Je dobré si uvědomit, zda potřebujeme řešit příčinu problému nebo jen jeho projevy. Často obojí najednou, ale je vhodné zvědomit, co používáme k čemu. Je možné stanovovat dílčí cíle a postupné kroky s jednoduchým plánováním, jak jich za daný úsek chceme dosáhnout. Vždy by však měly být reálné.

Pěstouni mohou přijít na setkání s **dotazem z oblasti dávek, práva okolo PP, žádostí soudu, neporozuměním oficiálními dokumenty, z oblasti pedagogiky či psychologie**. Nejsme povinni vždy znát automaticky odpověď na cokoli (i když by to bylo pěkné) – nebudme proto z toho překvapeni. Pěstouni se většinou v daných oblastech pohybují už dlouho, základy znají, a tak když něčemu nerozumí, je to většinou komplikovanější věc. V rámci setkání je prostor pro společné hledání odpovědí (na internetu, v zákoně, vyhlášce, voláním do poradenských center apod.) nebo je legitimní pěstounům sdělit, že toto nevíte, ale poptáte se svých kolegů, případně se to pokusíte zjistit do příště nebo do jasně stanoveného data. Takovýto úkol je potřeba zaznamenat do zápisu.

V případě, že jste se **dotkli** pro rodinu **tématu, které je pro rodinu citlivé a těžké** a klíčový pracovník vnímá, že **pro pěstouny nebo pro dítě by bylo žádoucí téma rozvíjet**, obohatit o další názory a informace – tzn. **hlouběji jej pochopit**, je dobré toto rodině citlivě sdělit a naplánovat si k tomu nějaké společné setkání, doporučit literaturu, rozvinout diskuzi, kde však obě strany jsou stejně silným partnerem. Takovýmto tématem může být otázka identity dítěte, biologické rodiny a kontaktu s ní apod. Nebo např. příliš vyhraněný výchovný styl pěstouna – příliš hyperprotektivní či autoritativní výchova apod. Takovéto diskuze jsou pro pěstouny velmi citlivou oblastí a pěstouni se mohou cítit ohroženi. Navzdory tomu, že to pro klíčového pracovníka není příjemná součást doprovázení, je nutné se těmto **problémům nevyhýbat a naopak plánovaně, citlivě a velmi postupně se jimi zabývat**, k tomu mohou napomoci setkání klíčových pracovníků či supervize. V takovýchto situacích je potřebné oceňovat snahu pěstounů a jejich velké nasazení ještě více. Dobrý vztah mezi pěstounem a klíčovým pracovníkem zde hraje zásadní roli, aby vedení bylo pozitivně přijato.

Na každém setkání je vhodné vymezit **čas pro hru, povídání či práci s dětmi**. Tu je potřeba přizpůsobit věku a zájmům dítěte. U malých dětí se dá předpokládat, že navázání kontaktu hrou bude snazší, těžší situace se dá očekávat u pubertáků a dospívajících. Principiálně by kontakt s dítětem **neměl být příliš na sílu nebo příliš dlouhý, zvláště pokud by dítě mělo být nervózní nebo v nepříjemné situaci**. To je pak lépe netlačit na pilu. S dětmi je ideální si hrát (nejlépe s panenkami, panáčky, s medvídky – volné asociativní hry mohou mnoho povědět), s jinými hračkami, kreslit si s nimi, číst s hrdými prvňáčky, ale i pomoci s úkoly, hrát pexesa a jiné hry, povídat si o škole, sportu, zájmech, hrát deskové hry se staršími dětmi, řešit jejich problémy apod. Je možné využít i některou z technik z kouzelné krabice (viz níže). Hra a společná technika nám o dětech říká mnoho informací, které je možné poté si i zapsat (paměť dítěte, soutěživost, dovednost prohrávat, kreativita, vymyšlení, reakce na zátěž apod.) Znalost dítěte je pak zásadní pro komplexní práci klíčového pracovníka.

Plánování respitu a vzdělávání

V průběhu jednotlivých setkání by měl klíčový pracovník spolu s pěstouny zvládnout plánovat termíny a formu respitní péče a termíny a obsah vzdělávání, jež by chtěli pěstouni v daném roce absolvovat. Repitní péče je možné realizovat jak z nabídky DPD, tak jiných organizací nebo i v rámci hlídání dětí respitním asistentem. Nabídka DPD obsahuje víkendové pobyty, letní dlouhé pobyty a v případě krize či intenzivní potřeby také individuální respit pro děti jedné rodiny v délce maximálně 7 dní. Z nabídky jiné organizace mohou vybírat z jakýchkoli pobytů pro děti, kde by děti rády strávily svůj volný čas. Může jít o soustředění se sportovním oddílem, skautský tábor, nebo i škola v přírodě. Zde je však omezení ceny, z níž se vypočítává spoluúčast a čerpání z budgetu, na průměrnou cenu našeho letního pobytu pro akce se speciální péčí (např. osobní asistenci) a 60% našeho letního pobytu u akcí, které nemají speciální péči. Spoluúčast pak může být maximálně za stravu a jídlo, nejméně pouze za stravu (paušálně 100Kč/den/os). V případě, kdy rodina z nejrůznějších důvodů nechce děti poslat na pobyt (jsou malí, nezvládnou pobyt přes noc, změnu prostředí), může využít služby respitního asistenta, který rodině zajistí hlídání dětí v domácnosti rodiny nebo na jiném určeném místě. Takovéhoho respitního asistenta si může vytipovat rodina sama, přičemž jde ideálně o osobu, která děti dobře zná a děti znají ji, osobu, které pěstouni důvěřují.

V případě výběru externího respitního asistenta je nutné, aby sepsal s DPD dohodu o provedení práce, předložil výpis z rejstříku trestů a zdravotní způsobilost pro práci s dětmi. Před sepsáním dohody ještě proběhne hodinové školení poskytování první pomoci dítěti. V rámci platby za externího respitního asistenta je proplácena hodinová odměna 80 Kč/h hrubého a to za max. 8 hodin denně u jednoho či dvou dětí a 10h denně u 3 a více dětí. Zbytek dne má rodina hlídání domluveno s respitním pracovníkem dobrovolně. Repitní péče se netýká dětí do dvou let věku. Návrh čerpání respitu pro daný rok je zapisován přímo do aktuálního záznamu spisu.

Návrh vzdělávání pro přicházející rok je dobré mít vytvořen do prvních 4 měsíců v daném roce, a to alespoň orientační. Musí vycházet z potřeb a konkrétního zájmu rodiny, a to jak v otázce obsahu – tedy jednotlivých témat a zaměření, tak i formy – zda jde o celodenní víkend či besedu apod.

Podstatné také je, jak daleko za vzděláváním pěstouni mohou a chtějí dojíždět. V naší organizaci nabízíme množství různých forem vzdělávání s různou časovou dotací tak, aby bylo možné si vybrat (podrobněji kap. I.) Témata jsou stanovena přibližně 3-4 měsíce dopředu. Ke všem vzdělávacím akcím vždy zajišťujeme hlídání dětí naším respitním týmem.

Zároveň je však možné, aby pěstouni využili nabídky vzdělávání jiných organizací, zvláště pokud jsou specializovaná na téma, jež aktuálně řeší nebo jsou v blízkosti bydliště. V takovém případě cenu vzdělávání uhradíme. V případě, že některému z pěstounů chybí v daném období vzdělávání v rozsahu **do 3 h**, je možné poskytnout individuální vzdělávání v rámci doprovázení na téma, které dokáže klíčový pracovník předat (práce s biologickou rodinou, deprivace, první pomoc, duševní onemocnění apod.) Pokud klienti do půl roku nesdělí, kde by se chtěli vzdělávat, je nutné jim konkrétní vzdělávání vybrat. Vždy je potřeba s klienty probrat, jak bude zabezpečená péče o děti v průběhu vzdělávání, v případě potřeby je možné využít externího hlídání jako výpomoci. Orientačně plánované vzdělávání je evidováno v záznamu z provázení. Vzdělávací plán pak je samostatný seznam vzdělávacích akcí s hodinovou dotací, tématem a organizátorem, které již pěstouni v daném roce absolvovali a je doplněn kopiemi certifikátů či osvědčení tak, že vytváří dílčí složku v rámci samostatné složky rodiny, kde jsou evidována jednotlivá vzdělávání. Vzdělávací plán je pravidelně aktualizován.

Práce s budgetem, ceníkem, solidární rezervu

Roční příspěvek na jednu rodinu je 48000 Kč, v případě, kdy je smlouva platná všech 12 měsíců v kalendářním roce. Pokud tomu tak není a smlouva je uzavřena až v průběhu roku, je roční příspěvek na rodinu počítán 4000 Kč krát počet měsíců v kalendářním, po které je smlouva reálně platná. **Část reálného příspěvku rodiny pokrývá náklady organizace** na zajištění ze smlouvy vyplývajících závazků, a to především mzdy a odměny klíčových pracovníků rodin, odměny koordinátorů služeb, náklady na cestovné, komunikační služby, apod.

Druhá část ročního příspěvku tvoří tzv. budget rodiny [badžet rodiny]. **Poměr jednotlivých částí budgetu a nákladů organizace je stanoven vždy v aktuálním plánu na daný rok.** Budget rodiny je reálná částka, ze které může rodina čerpat na pokrytí svých zákonných nároků a v případě, že budget dostačuje, pak i pokrytí dalších účelných potřeb rodiny související s pěstounstvím (respit navíc, pobyt rodin, doučování, terapie dítěte apod.) V případě, kdy budget nedostačuje na pokrytí zákonných nároků rodiny, organizace garantuje jejich zajištění z jiných zdrojů, a to především čerpáním ze solidárního fondu nebo z dotací a darů. V případě, kdy rodina v daném roce nevyčerpá plně svůj budget, pak se prostředky z tohoto budgetu přesouvají do tzv. **Solidární rezervy**, která je zřízena jako samostatné účetní středisko organizace. Solidární rezerva je primárně naplňována sponzorskými dary a ročními přebytky z budgetů jednotlivých rodin. Je určena především k financování zákonných nároků velkých pěstounských rodin a k poskytování odborné péče rodinám v akutní krizi.

Čerpání budgetu rodiny je potřeba průběžně plánovat, za což nese zodpovědnost klíčový pracovník rodiny. V rámci účetnictví je vytvořeno středisko s názvem budget rodin, pod nímž jsou jednotlivé samostatné celky pojmenované stejně jako složky rodin. Zde je účetně vedeno reálné vyčerpání budgetu, což však nakonec může být odlišné od plánu čerpání.

Budget je určen přednostně pro zajištění zákonných nároků pěstounů (14 dní respitu, 24h vzdělávání, odborná pomoc jednou za 6 měsíců), případně i dalších potřebných služeb. Tyto služby pěstouni mohou čerpat buď přímo od naší organizace (naše tábory, naše vzdělávání) nebo externě od jiných organizací a dodavatelů.

Budget mohou rodiny použít na pokrytí nákladů na služby jakéhokoli člena rodiny, nezávisle na tom, zda jde o děti v PP, osvojené, biologické, pěstouna či pěstounku. Vycházíme z předpokladu, že rodina funguje jako systém, a tak není možné, aby někdo nárok měl a jiný nikoli jen proto, že je mezi nimi jiný právní rozdíl. Zároveň vycházíme z předpokladu, že rodina si může odpočinout jen tehdy, pokud má zajištěnou péči o všechny děti, nejen o přijaté, nebo že terapie jakéhokoli člena rodiny přispěje k vyššímu fungování rodiny jako celku.

Ceny za naše akce, pobyty a služby

Pokud klienti chtějí čerpat některé z našich akcí, je potřeba nastavit konečnou spoluúčast rodiny a čerpání z budgetu. V takovém případě se pracuje s aktuálním ceníkem, který nám ukazuje maximální možnou spoluúčast rodiny za osobu a k tomu odpovídající nutné dočerpání finančních prostředků z budgetu. V případě, kdy rodina podle plánu respitu a vzdělávání evidentně za rok nevyčerpá velkou část svého budgetu, je možné optimálně snížit spoluúčast rodiny na úkor budgetu rodiny. Spoluúčast za osobu a den však nikdy nesmí být nižší než 100 Kč/os/den, což jsou účtované náklady na stravu. Je zároveň vhodné rodině celkově představit i další uvedené položky v ceníku, které ukazují reálné náklady na pobyt/osobu a dotace či dary nejroznějších donátorů, kteří se podílejí na snížení ceny pěstouna.

V případě, kdy je využito péče respitního asistenta k hlídání dětí v domácnosti klientů, který má sepsanou DPP s naší organizací, je kompletně celá jeho odměna 80Kč/h krát 8 nebo 10h za jeden den, stáhnuta z budgetu rodiny.

Jakmile má klíčový pracovník spolu s rodinou stanovené ceny spoluúčasti a čerpání z budgetu, dává tyto částky emailem vědět do kanceláře, která má na starosti přihlášky i hlídání budgetu rodin.

Proplácení akcí a služeb jiných organizací

V případě, kdy klienti chtějí čerpat služby od jiných organizací, je potřeba, aby klíčový pracovník spolu s klienty určil na základě čerpání budgetu spoluúčast pěstounů a platbu DPD. Jinak se postupuje u akcí za respit, jinak u vzdělávání a jinak u odborných služeb.

V případě respitu je potřeba rozlišit, zda jde o pobyt, kde má dítě zajištěnou speciální péči (např. osobního asistenta) nebo kde jde o např. běžný tábor či soustředění a to z důvodu stanovení maximální ceny, kterou za daný pobyt akceptujeme. V případě pobytu se speciální péčí by reálná cena měla odpovídat průměrné ceně našich respitních pobytů. V případě, kdy jde o běžný pobyt bez speciální péče, pak by měla odpovídat max. 60% naší průměrné ceny pobytů. Z reálné ceny je poté pěstouny a klíčovým pracovníkem stanovena spoluúčast rodiny a čerpání budgetu a to podle toho, jak moc má rodina budget vyčerpán. Spoluúčast rodiny se tak může pohybovat mezi maximální platbou, která pokrývá náklady na ubytování a stravu a minimální platbou, která pokrývá pouze náklady na stravu (pokud není stanovena, pak 100 Kč/os/den).

V případě vzdělávání mají pěstouni právo na zajištění 24 h vzdělávání bezplatně. To znamená, že lektorskou činnost mají vždy hrazenou v rámci 24h z budgetu a pěstouni si hradí maximálně ubytování a stravu, pokud se jedná o vícedenní školení. Propláceno je veškeré školení, které se pohybuje v rámci běžných cen obdobných školení. Pokud by klíčový pracovník měl pocit, že jde o příliš drahé vzdělávání nebo neúčelné vzdělávání, rozhoduje o proplácení koordinátor vzdělávání, který porovnává cenu, účelnost a užitečnost takového vzdělání pro danou rodinu.

Pro proplácení externí služby/akce je nutné mít dobře vystavené potvrzení o zaplacení. A to buď faktura na jméno pěstounů, doplněna výpisem z účtu nebo potvrzením o zaplacení, nebo klasický příjmový doklad. Na faktuře i dokladu však musí být uvedeno jméno pěstounů nebo dětí, délka pobytu nebo počet hodin vzdělávání, celková cena, rozepsaná cena za stravu, ubytování a ostatní. Takovýto doklad klíčový pracovník přijme, avšak zaúčtuje jej až poté co se klienti akce zúčastní, aby se předešlo řešení storna. Jakmile je doklad zaúčtován, je možné pěstounům akci/službu proplatit, a to buď převodem na účet, nebo hotově oproti výdajovému dokladu.

Příklad: Rodina Nováková má dvě děti v PP Aničku, Honzu a jedno dítě vlastní Klárku. Jejich budget je 20000 a ještě z něj nic nevyčerpali. Klára pojede na sedmidenní skautský tábor za 1900 Kč, Honza na fotbalové soustředění do zahraničí za 3500 Kč/7 dní a Anička, protože potřebuje celodenní asistenci, jede se svou školou na týdenní letní pobyt – 4600 Kč. Na další tábor je posílat nechťejí, jedou poprvé tak to nechťejí na moc dlouho, zbytek léta budou u babičky. Pěstouni mají v plánu jet na náš vzdělávací víkend a to i s dětmi (16h + respit dětí) a zbytek hodin nasbírají v místním mateřském centru, které má letos besedy zdarma.

Budget: 20 000 Kč

Respit: *Náš tábor se speciální péčí má reálnou cenu 5300/7dní pro děti do 15 let. Cena pobytu Aničky se tedy vleze do naší stanovené ceny a tak je s ní možné počítat. 60% z ceny našeho tábora je 3180 Kč, tzn. cena*

skautského tábora se zde vejde plně, avšak cena soustředění ne, tzn. reálná částka, kterou za 7denní tábor jsme ochotni akceptovat je 3180 Kč, což se u Honzy stává částkou pro výpočet.

Domluva s pěstouny vypadá tak, že platí minimální cenu, protože budget celý nevyčerpají.

Klára – 7 dní -1900 Kč, vycházím z 1900: spoluúčast = strava 7x100 = 700, z **budgetu 1200 Kč**

Anička – 7 dní - 4600 Kč, vycházím z 4600: spoluúčast = strava 7x 120 = 840, z **budgetu 3760 Kč**

Honza – 7 dní - 3500Kč, vycházím z 3180: spoluúčast = strava 7x100 = 700+320 navíc (to co nezaúčtováváme), z **budgetu: 2480Kč**

Vzdělávání:

Víkend 16h: Pěstounka – víkend 2000, ubytování a strava 600, z **budgetu 1400**

Pěstoun - víkend 2000, ubytování a strava 600, z **budgetu 1400**

Anička – víkend 950, ubytování a strava 300, z **budgetu 650**

Klára – víkend 950, ubytování a strava 300, z **budgetu 650**

Honza – víkend 950, ubytování a strava 300, z **budgetu 650**

8h v mateřském centru – **0 Kč**

Dohromady rodina vyčerpá: 12 190, tzn. v budgetu zbývá: 7810 Kč (tzn. buď děti mohou jet ještě na nějaký tábor, ale to pěstouni nechtějí, nebo je možné snížit spoluúčast pěstounů na vzdělávacím víkendu na úkor budgetu nebo mohou čerpat např. nějaké odborné služby nebo doučování. Případně mohou být také solidární s ostatními rodinami s hodně dětmi, nebo které mají aktuálně krizi a potřebují terapii a nechat tuto částku přejít do solidárního fondu. Toto rozhodnutí je na nich).

Podpora identity dítěte

Každý pracovník organizace podporuje pozitivní sebeobraz a sebepojetí dítěte. Součástí vlastního sebepojetí, je vědomí vlastní identity, které je tvořeno naší minulostí, vzpomínkami, zkušenostmi, zájmy, plány apod. U dětí vyrůstajících mimo původní rodinu mnohdy chybí velká část jejich minulosti, kterou mohou nahrazovat jak idealizováním reality, tak představami, které mohou být mnohonásobně horší, než jaká je skutečnost. Zároveň mají mnohdy skutečnosti z raného dětství vytěsňeny nebo jim nerozumí a jejich osamocená interpretace je může negativně ovlivňovat v jejich běžném životě i budoucnosti. Proto podporujeme práci na identitě a podporujeme kontakt s rodiči a příbuznými dítěte, je-li to v zájmu dítěte.

Identita dítěte a vůbec otázka biologické rodiny je většinou u pěstounů velmi **citlivé téma**. Už u sepisování dohod se doptávají, co tato jejich povinnost obnáší a je záhodno je uklidnit, že nepůjde o žádné rychlé a nárazové kontakty dítěte s rodinou po dlouhé době a navíc bez zájmu dítěte.

Pro otevření tohoto tématu je potřeba počítat s poměrně velkým časovým obdobím, nutná je **bazální důvěra mezi klíčovým pracovníkem a klientem**.

U tohoto tématu je v rodině více či méně **strachů a obav**, více či méně vyřčených, více či méně otevřeně sdílených. Obavy a strachy jsou jak na straně pěstounů (oni se nám najednou objeví za dveřmi, budou si chtít dítě odvést, provedou dítěti něco zlého, situace zcela rozhodí dítě), i na straně dítěte (strach jak rodič žije, zda je má rád, jak zareaguje, jak zareagují pěstouni, jak to bude probíhat, co se stane a mnoho jiných i hlubokých strachů), tak na straně rodičů (pocity viny, jací jsou pěstouni, odmítne mne dítě?).

Proto je potřeba nejprve míru zpracování tohoto tématu v rodině nejprve podrobně zmapovat a zároveň podrobně zmapovat situace v minulosti, kdy se na toto téma narazilo. Začít se dá povídáním s pěstouny a prací s nimi, jelikož oni musí, jako první přijmou rodiče dítěte, porozumět jim, najít pochopení pro jejich životní osud. Neznamená to, že by najednou měli mít rodiče rádi nebo snad omlouvali či snižovali jejich chování, které vedlo k odebrání dítěte. Zcela stačí, když budou mít k rodičům respekt, dokážou zdůraznit, co dobrého s dítětem zvládli, kdy se k němu chovali dobře, dokáží vystihnout alespoň nějaké pozitivní rysy rodičů.

Teprve poté, co téma mají zpracované pěstouni, je vhodné pomalu otevírat téma rodičů s dítětem.

V případě, kdy se dítě zajímá o svou identitu dříve, než pěstouni mají téma alespoň částečně zpracované, je nutné pracovat s oběma stranami najednou.

Základní premisa v práci s tímto tématem zní, „pokud dítě nemá rádo své rodiče, nemůže mít rádo samo sebe“ Dítě je nemusí milovat horoucí láskou, ale mělo by je mít rádo, za to, že mu dali život, že ... (lze doplnit pro každé dítě zvlášť) a umět porozumět jejich složité životní situaci, která způsobila, že

se o ně nedokázali postarat. Tyto velmi náročné věci je mnohdy těžké chtít po dospělých natož po dětech s tak traumatickou minulostí. Nicméně tyto premisy opravdu napomáhají tomu, aby dítě nakonec přijalo samo sebe. K práci s identitou dítěte je možné si v kanceláři či u koordinátorky vyzvednout další materiály (cesta života, kniha života apod.)

Kontakt s biologickou rodinou

Kontakt s příbuznými dítěte podporujeme tehdy, pokud s kontaktem souhlasí všechny zúčastněné strany:

- dítě s kontaktem souhlasí
- rodič nebo příbuzný dítěte s kontaktem souhlasí
- pěstoun s kontaktem souhlasí nebo jej alespoň respektuje
- soudem není kontakt zakázán

V případě, kdy dítě nebo pěstoun s kontaktem nesouhlasí, je nutné kontakt prozatím odložit, vysvětlit odložení ostatním stranám a postupně pracovat na porozumění přínosů, které kontakt může pro dítě mít, přičemž je vždy otevřena možnost zkusit to někdy jindy.

V případě, kdy s kontaktem nesouhlasí rodič dítěte nebo jeho příbuzný navzdory přípravě, případně rodič nereaguje na výzvy, je potřeba situaci vysvětlit dítěti i pěstounům, osvětlit možné motivace a strachy rodiče a hledat jiné cesty, jak dítě může porozumět své minulosti (kontakt vzdálenějších příbuzných, kniha života apod.)

Kontakt je možné uskutečňovat jak volný, tak asistovaný. **Kontakt volný**, je realizován nejčastěji v případech, kdy pěstounská rodina již kontakt s rodinou udržuje, jsou nastavená a dodržovaná pravidla a zúčastněné strany mají pocit, že vše probíhá dobře. I takovému rodině je však nabídnut kontakt asistovaný, kdykoli jej budou potřebovat.

Kontakt asistovaný realizujeme, když o něj dítě nebo alespoň jeden z pěstounů nebo rodič/příbuzný požádá a to na základě dohody se všemi zúčastněnými stranami. Místo asistovaného kontaktu je vždy domluveno dopředu se všemi stranami, jde o místo bezpečné (zajištěno přiměřené soukromí, příjemný prostor), zvláště v počátku jde o místo neutrální (nikoli bydliště pěstounské rodiny nebo rodiče) a vždy je v dosažitelné blízkosti pěstounské rodiny nebo rodiče / příbuzného. Asistovaný kontakt je vždy plánován, dochází k přípravě všech zúčastněných stran (dítě, rodič/příbuzný, pěstoun), přičemž příprava zahrnuje minimálně jedno setkání s každou stranou, kde se ventilují očekávání a emoce, nastavují pravidla, připravují otázky apod. V rámci vedení přípravy, samotného kontaktu a období po kontaktu, postupujeme podle metodiky **Komunikace s dítětem o biologické rodině & kontakt dítěte s biologickou rodinou**, autorky Veroniky Uhlířové, organizace Velký vůz sever, která je přílohou č. 20_kontakt s biologickou rodinou.

Možné metody práce s dětmi a rodinou

V rámci provázení PP je možné použít také nejrůznější techniky usnadňující práci s dítětem, rodinou či tématem a přínosné v mnoha ohledech. Tyto nejrůznější metody a techniky je možné nasát na mnohých odborně zaměřených školeních a poté je sdílet například v průběhu setkání klíčového týmu. Zde je pár návrhů, jejichž detailnější popis, šablony a materiál lze najít v kanceláři.

Jednostránkový profil dítěte

Cílem je podpora sebevědomí dítěte, vědět v čem jsem dobrý, co na mne ostatní mají rádi, kdy jsem šťastný, a jakou potřebuji podporu. Jedná se o jeden list papíru (barevná šablona), ve které jsou vyplněná okýnka: „Co je na mě skvělé“, „Z čeho jsem šťastný“ a „jakou bych chtěl podporu,“ která je poté zalaminátovaná. Po jejím vypracování může viset dítěti doma nad postelí, ale zároveň její kopie může používat respitní tým, člověk, který jde dítě hlídat apod. Profil totiž obsahuje informace, jak s dítětem pracovat a to pouze pozitivně laděnou formou. Také samotná práce na profilu dítěte je velmi pro dítě podporující. Vždy se pracuje s celou rodinou, která spolu s dítětem jednotlivá okýnka vyplňuje. Nejdříve si dítě vybere typ šablony, která se mu líbí a poté se pracovník celé rodiny ptá: „ Co

je na Aničce opravdu skvělé?“ Všichni říkají, čeho si na Aničce váží, co oceňují, co mají opravdu rádi. Anička se také zapojuje, ale především je to pro ni opravdu výjimečný pocit, slyšet o sobě tolik hezkých věcí. Poté se věnujeme stejným způsobem okénku, z čeho je Anička šťastná. Pracovník všechny nápady zapisuje. Aby se mohlo vyplnit okénko poslední – „jakou podporu Anička potřebuje“, používá se ještě jiný pracovní list. Na něm se namaluje do obláčku den, který je opravdu nejlepší (co dítě dělá, jak se chová, jak to vypadá okolo. Poté se namaluje den, který nestojí za nic (co v takový den Anička dělá, co dělají ostatní, jak to okolo vypadá?) Na závěr spolu s rodinou a Aničkou přemítáme nad tím, co se musí stát, aby se ze špatného dne stal den dobrý? Všechny nápady zapisujeme – jedná se o to, co napíšeme do poslední kolonky profilu – podpora. Celý profil se poté zpracuje počítačově, přidá se k němu fotka dítěte a na příští setkání se přinese zcela hotový. Šablony i návod k této technice (z třídeního semináře Sheffieldského týmu pro komunikaci s dítětem) je k dispozici v kanceláři.

Knihka života

Cílem je podpora a rozvoj identity dítěte (vědomí, kým jsem), v případě společné práce dítěte i pěstounů také rozvoj attachmentu (citové vazby). Zároveň však práce s Knihou života a životním příběhem dítěte napomáhají pěstounům při pochopení či porozumění situaci biologických rodičů, což je pro dítě neméně podstatné. Jedná se o společné vytváření životního příběhu dítěte, na kterém se podílí dítě, ideálně také pěstoun (mohou i ostatní členové rodiny) a případně klíčový pracovník. Má formu velké knihy života, osobní kroniky, kterou s dítětem vytváříme a která zaplňuje bílá místa ve vzpomínkách a vědomí vlastní minulosti dítěte. Informace je nutné sbírat od sociálního pracovníka a ze spisu dítěte v rámci OSPOD, širší rodiny dítěte, z jeho vzpomínek, z dětského domova, kde žilo apod. Knihu života můžeme začít od narození nebo ještě prenatálního období a stavět ji směrem k současnosti, nicméně je možné začít také v současnosti a jít v knize retrospektivně. Podstatné je, aby kniha byla realizovaná v kružkové vazbě či šanonu tak, aby se dala doplňovat o další strany tam, kde právě potřebujeme. Velmi zásadní je nevyhýbat se žádným skutečnostem a popisovat je tak, aby to pro dítě bylo přijatelné. Je vhodné, aby kniha začínala u období před narozením dítěte u jeho rodičů, zahrnovala jeho porod, rané dětství, hezké chvíle i potíže v rodině, odebrání z rodiny, život v ústavu (pokud byl), příchod do nové rodiny a zásadní situace dítěte v nové rodině a vůbec v celém dětství. Formu je nutné uzpůsobit věku dítěte. Informace, které nejsou známe, je ideální vypátrat, každá drobnost, která je správně podaná, může doplnit malý dílek skládačky života dítěte a podpořit tak jeho zdravé sebepojetí. Fáze, u nichž nám chybí informace, je možné jen načrtnout, tam, kde chybí fotografie, je možné kreslit obrázky či vytvářet koláže. Další informace (z třídeního školení z Britské asociace pro adopci a pěstounskou péči) jsou k dispozici v kanceláři.

Kouzelná krabice

Kouzelná krabice obsahuje značné množství nejrůznějších hraček-technik, které usnadňují práci s dítětem a můžeme je použít pro práci na Knize života, při zjišťování novinek dítěte, při snaze zjistit, nové informace o životě rodiny, o prožívání a pocitech dítěte, vlastně na cokoli bude potřeba. Je ideální pro cílenější práci s dítětem, kdy je možné dětem, když už se budeme trochu více znát, nabídnout, že vždy přinesete zajímavou aktivitu, kterou spolu můžete dělat. Vytvoření této krabice je jen na nás – klíčových pracovnících. Není nutné mít ji hned, ale je možné vytvářet ji postupně podle toho, jak budeme pracovat s dětmi. Velmi dobře se mnohé techniky dají použít v rámci respitních nebo seberozvojových akcí pro děti.

Do krabice patří například zalaminátované postavičky z papíru, které je možné pomalovat a na prut lovit z rybníku, jakožto členy rodiny a poté si o nich povídat, autíčka jezdící po mapě cest a zastavují se u různých lidí a domů, nejrůznější tvořící materiál, zalaminátovaná papírová zeď, na kterou je možno psát grafity nebo vzkazy, velký maňásek, matřička, hrací skříňka na různá tajemství, kostka se smajlíky, a další podobné hračky a prostředky. Více informací a inspiračních fotografií (z třídeního semináře Sheffieldského týmu pro komunikaci s dítětem) je k dispozici v kanceláři.

Mezi další techniky a metody práce patří například **cesta života, ekomapa, rodinné sochy, empatie, loutkové divadlo** apod. Postupně budou do tohoto manuálu doplňovány podle jejich úspěšnosti v rámci terénu nebo ozkoušení v rámci pobytů.

Spolupráce s institucemi a organizacemi

Spolupráce s institucemi a dalšími organizacemi je vždy v kompetenci daného klíčového pracovníka. Velmi důležitá je spolupráce s orgánem sociálně právní ochrany dětí, která by měla být na bázi vzájemného poskytování informací a společné práce pro rodinu a dítě. Jednou za 6 měsíců (vždy v říjnu a v dubnu) klíčový pracovník pro OSPOD vypracovává zprávu o průběhu pěstounské péče a poskytované službě doprovázení. Tuto zprávu vždy před odesláním dáváme k nahlédnutí klientům (pěstounům, případně i starším dětem). Pokud by klienti rádi něco z dané zprávy upravili je možné se s klíčovým pracovníkem dohodnout na změnách, případně mohou ke stanovisku klíčového pracovníka vypracovat i svůj vlastní náhled na danou situaci. OSPOD má také právo vyžádat si kdykoli zprávu navíc. Taktéž je možné spolupracovat spolu s daným sociálním pracovníkem na vytvoření či aktualizaci IPOD.

Vítaná a podporovaná je také spolupráce s dalšími organizacemi a institucemi, které jsou s rodinou v přímém kontaktu. Může jít například o užší spolupráci se školou (zajištění besedy na téma pěstounská péče), ranou péčí, NNO zabývající se pomoci biologickým rodičům apod.

Změna v životě rodiny

Velká změna v životě je pro jedince vždy náročným a stresujícím prvkem. Změna v životě pěstounské rodiny je pak o to náročnější, že se dotýká většího počtu lidí, navíc systému, který nevznikl přirozeně, ale uměle. Dotýká se dětí, které za sebou mají traumatickou a/nebo deprivativní zkušenost, které mají ve svém životě zakořeněnou zkušenost, že změna je skoro vždy k horšímu. Proto jsou jednotlivé změny, které pěstounství provází, pro všechny členy rodiny zvýšenou zátěží. Úkolem klíčového pracovníka je vhodnou přípravou tuto zátěž minimalizovat, nabídnout porozumění situaci a chování, pochopení a možnost sdílení, podat pomoc ruku. Z tohoto důvodu je nutné před každou změnou, která rodinu čeká, zintenzivnit péči o rodinu na kontakt (telefonicky, emailem, ale i osobně) min. 1x měsíčně nebo častěji a stejně intenzivně rodinu provázet v průběhu změny a nějakou dobu po jejím skončení. U každé rodiny a typu změny může být zintenzivnění provázení jinak dlouhé, v závislosti na závažnosti, potřebách jednotlivých členů rodiny, stabilitě rodiny a také zkušenostech. **Intenzivnější péče je však nutná min. 3 měsíce v okolí této změny.**

Kromě níže uvedených změn očekávaných či častých, může vzniknout velké množství změn, které se nedají tak jednoznačně odhadnout. Může jít o výrazné problémy v chování dítěte (krádeže, záškoláctví, setkání s drogami), nečekané onemocnění či úraz člena rodiny, narození vlastního dítěte v rodině, stěhování apod. Vždy je nutné reagovat zvýšenou pozorností k potřebám rodiny i jejich jednotlivých členů.

Příprava malého dítěte na přemístění

Příchod dítěte do rodiny je velká změna, na kterou se všichni velmi těší. Pro dítě jde o velký životní mezník a změna, která navzdory nesporným pozitivním přínosům je dočasným stresem a zátěží. Dobrou přípravou je však možné zátěž trochu zmírnit a především napomoci přenesení citové vazby a podpořit rozvoj attachmentu ke svým novým lidem. Tento text vychází z jednodenního semináře organizace LUMOS, kde přednášela Naomi Deutsch (RemoteExpert Support Service – RESS, 2012) a z článku Jeronýma Klimeše, pěstounská péče na přechodnou dobu – část předávání dítěte. Informace je možné použít u přijímání mladších dětí do pěstounské péče, do pěstounské péče na přechodnou dobu nebo při předávání dítěte z přechodné péče do péče stálé, stejně tak i u předávání dítěte do péče zpět rodičům. Mladšími dětmi jsou myšleny převážně kojenci, batolata a děti předškolního věku, mnoho z principů lze však použít jako doplněk verbální a racionální složky (vysvětlování, plánování, pohádky, příběhy, práce s kalendářem apod.) i u starších dětí.

Zásady přemístování dítěte:

1. Vazba se nepřerušuje a nevytváří nová, ale přenáší se z původního pečovatele na pečovatele nového
2. Hl. úkol při přípravě je dát dítěti svolení k přenesení citové vazby na nové pečovatele
3. Cílem přípravy je usnadnit dítěti přeměnu neznámého na známé
4. Příprava mladšího dítěte je obvykle kratší a intenzivnější než příprava staršího dítěte (kojenec versus předškolák)
5. Dobrý proces přípravy závisí na pozitivním vztahu mezi současnými a budoucími pečovateli, musí mít shodu v pohledu a přístupu k dítěti a to, co je pro něj dobré

Fáze přemístování:

- 1) **Plánovací setkání** se účastní současný a budoucí pečovatelé, přípravná osoba, ideálně i rodiče dítěte pokud to jde. Cílem je detailní plánování úvodního období, které se týká postupného seznámení se novými rodiči s dítětem a převzetí každodenních praktických úkonů – krmení, hraní, ukládání ke spánku... Doporučuje se po tomto formálním setkání dát prostor k neformálnímu kontaktu mezi stávajícím pečovatelem (sestřičkou z KÚ, teta z DD, přechodná pěstounka) a novým rodičem, jelikož tak mohou proudit drobné, ale důležité rady a detailní informace o dítěti a zároveň dochází k vzájemnému poznávání a nastolení důvěry. Toto důvěrné nastavení poté dítě snadno vycítí a bude na nové osoby reagovat pozitivně.
- 2) **První setkání** by mělo proběhnout v místě, kde je dítě aktuálně „doma,“ přičemž současný pečovatel je přítomen. Noví rodiče jsou poučeni, že dítě na ně pravděpodobně nebude reagovat. Zároveň by měli přinést dárek, který dítěti zůstane jako symbol poznání se (medvídek, auto), dále je možné donést hračky z domova, ale poté je vhodné zase je přinést zpět, aby v novém domově dítě našlo věci, které už trochu zná. (část hraček mu v ústavu může zůstat a poté se sbalí s jeho věcmi, až půjde domů)
- 3) **Následná setkání** by měla probíhat rychle po sobě (alespoň obden). Noví pečovatelé postupně přejímají úkoly v péči o dítě (krmení, přebalování, hraní si, povídání). Ideální je, když dítě vidí nové pečovatele jako poslední před usnutím a jako první po probuzení, případně pokud je možné zůstat přes víkend a převzít kompletní péči o dítě (avšak ne ve speciálním bytě, ale přímo na oddělení, kde je dítě zvyklé. Jakmile dítě reaguje pozitivně a na nové lidi se těší, přesouvá se příprava do nového domova, kde by však nemělo proběhnout více než jedno nebo dvě přespaní (předcházíme zmatení). Důležité je dodržovat stejný režim, na který je dítě zvyklé v zařízení nebo předchozím domově. Dítě je dobré brát ven tam, kam budou nejvíce chodit – dětská hřiště, obchod, aby pro něj nebylo vše tak mnoho nové.
- 4) **Příprava na přesun** spočívá v dalším společném setkání všech zúčastněných, kde se naplánují detaily trvalého přesunu a zhodnotí, zda opravdu je vše připraveno.
- 5) **Odchod:** i u velmi malých dětí (které tomu nerozumí), je vhodná malá oslava/rozlučka, že dítě odchází z ústavu nebo přechodné rodiny. Mělo by se hodně fotografovat, důležité je vyfotit pečující osoby (personál) a kamarády dítěte z ústavu. Bývalé pečující osoby (personál) by měly dítěti předat přáníčka, které se mohou uschovat na později, až bude dítě starší. Dítě si vyzvedávají noví rodiče, přičemž dítě předává **vždy osobně** ta osoba, k níž má dítě největší citovou vazbu. Zároveň se stěhují všechny věci dítěte, včetně všech přáníček, oblečení, hraček.
- 6) **Usazování:** v průběhu adaptace (cca 2 měsíce) je důležité přísně dodržovat režim, na který bylo dítě zvyklé, tak aby alespoň něco v daném dni dávalo dítěti pocit jistoty a bezpečí. Noví rodiče musí být poučeni o případné regresi vývoje dítěte a přiměřené reakci. Pěstoun by měl na dítě vždy reagovat a naplňovat potřeby dítěte podle toho, jak se dítě projevuje. (tzn. tříleté dítě začnu znovu přebalovat, nebo čtyřleté dítě znovu oblékat, jako by to samo neumělo, nedělá to naschvál, jde o reakci na změnu). Měla by se uskutečnit oslava příchodu dítěte do rodiny, která se poté dá opakovat každý rok, jakožto výročí. Zároveň je velmi důležitá podpora klíčového pracovníka (volat týdně). Pokud má dítě silnou vazbu k nějakému předchozímu pečovateli, je dobré když jej 1-2x navštíví – jde o podporu přenosu vazby, o ujištění, že jej dotyčný má stále rád a chce, aby dítě bylo v novém domově šťastné. Z návštěvy je opět dobré pořídit fotografie.

Zpočátku je dobré dodržovat tzv. šestinedělí, dopřát novým pečovatelům sžívání se, dopřát dítěti jistotu neměnného prostředí, nemít tedy moc návštěv ani nechodit mezi mnoho lidí (širší rodina to musí ještě vydržet), poté je dobré začleňovat návštěvy postupně.

Tipy a triky:

Pro snazší přeměnu známého v neznámé je důležité v procesu přípravy zapojit všechny smysly: zrak, sluch, čich, hmat, chuť a co nejvíce udržet úroveň stejných podnětů jako v původním prostředí, i když se to nemusí zdát jako nejlepší řešení (stará postýlka, místo nové hezké). Vychází se při tom z toho, že nemluvící dítě (nebo i batole či předškolák) chápou situaci na základě všech svých smyslů a pocitů.

1. ZRAK:

- po prvním setkání dejte k postýlce dítěte fotky nových lidí, aby si zvyklo na jejich obličeje
- noste na návštěvu za dítětem stále stejné hračky, aby si na ně zvyklo a v novém domově je pak našlo jako své známé věci
- v novém domově umístěte obrázky předchozího člověka, k němuž mělo dítě citovou vazbu
- vezměte oblíbenou hračku dítěte ze starého umístění do nového
- výzdoba pokoje by měla být podobná (obrázky, fotky, plakáty) nebo přenositelná

2. SLUCH:

- Starý i nový pečovatel by měli probrat známé zvuky dítěte, např. poslouchá dítě ukolébavku? Nějaké CD s hudbou? Rádio stanice, která v KÚ hraje sestřičkám?
- Pokud dítě má nad postýlkou natahovací hračku s melodií, měla by se stěhovat s dítětem, aby slyšelo před usnutím známou melodii
- Zjištění zdobnělin jména, které staří pečovatelé používali a jiná oslovení dítěte
- Někteřím dětem vadí ticho (jsou zvyklé na zvuky od ostatních dětí a zvuky oddělení), pak může pomoci CD s hudbou nebo mluvené slovo.

3. ČICH:

- Zpočátku používat stejná mýdla a kosmetiku (poradit se v ústavu, získat jejich typ výměnou za jiný)
- měkké obložení postýlky dítěte by mělo být přemístěno s dítětem, aby cítilo stejnou vůni
- Stejný prací prášek a aviváž
- Nastříkat parfém nové pečovatelky na kapesník a nechat u dítěte v postýlce po dobu přípravy dítěte na přechod

4. CHUŤ:

- Stejná značka kojeneckého mléka, stejná značka příkrmů
- Láhev a dudlík by se neměly měnit
- Nový pečovatel by měl zjistit oblíbená jídla dítěte, co dítě nejí a na co je zvyklé, zpočátku by se jídelníček neměl měnit
- Doba krmení a jídla by se měla pohybovat stejně jako v předchozím umístění
- Stejná značka zubní pasty

5. HMAT:

- Ideální je vzít lůžkoviny z předchozího umístění do nového, oblíbený ručník, hrneček, kousátka, kartáček na zuby
- Možnost vystřihnout z deky čtvereček a dát jej na noc do postýlky, aby se lépe usínalo
- Přenos dudlíku dítěte, na který je zvyklé, plus náhradní pro případ ztráty
- Např. dá se i zajistit přenos postýlky, stejných hraček, lžiček, kterými je dítě krmeno apod.
- Jaké dotykové hry dítě zná? (myšička, kovaříček, kolo kolo mlýnské, masáže?)
- Používalo dítě baby vak nebo šátek? Jak reagovalo?
- Jak dítě zvládá vodu? Je zvyklé se koupat nebo sprchovat? Voda přes hlavičku? Dotyky?

- Jaký typ plen je používán?

6. Všeobecné:

- Pokud ústav nebo přechodný pěstoun nechtějí něco přesunout s dítětem, nabídněte za to to stejné, ale nové
- Dívalo se dítě na pohádky na DVD? Jaké? Je možné je dostat, sehnat? Jaké má rádo pořady v televizi? Poslech CD?
- Zpívání jakých písniček a hraní jakých her má dítě rádo a je na ně zvyklé?
- Dobré je zaznamenávat události z přechodu do deníku, to jak dítě reagovalo na nové jídlo, na nové podněty, jednou mohou být důležité vzpomínky, zároveň mohou pečovateli pomoci pochopit chování dítěte

Na co se ještě ptát bývalých pečovateli:

- Denní a noční režim dítěte
- jak reaguje při dobré náladě, při špatném dni, co jej rozladí apod.
- jak dítě zvládá cestování – auto, MHD, strachy zvyklosti.
- Co má rádo/ nemá rádo
- Léky, nemoci, alergie, snášení zvířat
- Tma a reakce na tmu
- Zda pláče a jak (jak dlouho, jakým způsobem, kdy, co pomáhá)
- Zda dítě plave, setkala se hlubokou vodou
- Získat od nich veškeré fotky dítěte, veškeré věci, se kterými do zařízení přišlo
- Informace o tom, kdy a na jak dlouho je navštívili rodiče, zda něco vlastní od rodičů (pečlivě uschovat)

Při přemísťování dítěte z přechodné PP do adopce či dlouhodobé péče je ideální, pokud noví rodiče přijedou na dva dny do domácnosti přechodných pěstounů a poté, když se přechodná pěstounka přemístí spolu s dítětem na cca dva dny do nového domova. Postupně předává všechny úkony nové mamince a jen je v přítomnosti dítěte. Pokud by se zrovna jednalo o období separační krize, je vhodné, aby pěstounka v nové rodině pobývala trošku déle tak, aby si dítě opravdu pozvolna zvyklo a svou vazbu přeneslo.

Příprava rodiny na přijetí dítěte

Přijetí dítěte do rodiny je pro všechny zúčastněné velká událost. Velmi mnoho pozornosti je po právu věnováno přípravě samotného dítěte na přesun, nicméně je nutné nepodcenit samotnou přípravu celé rodiny a jejího blízkého okolí, na změnu, která má přijít. Ať již je do rodiny přijímáno dítě první nebo již několikáté, je nutné tuto přípravu nepodcenit a cíleně se na ni při práci s rodinou zaměřit.

Vždy je nutné samostatně se koncentrovat na přípravu na změnu u:

- každého z pěstounů
- biologických dětí pěstounů a pěstounských dětí vyrůstajících v rodině
- prarodičů a blízkým příbuzným
- rodinným přátelům

Příprava pěstounů

Dalo by se očekávat, že pěstouni jsou z vyjmenovaných skupin na nově přichozí dítě nejvíce připraveni, jelikož se jedná o jejich rozhodnutí, již dlouhý čas k němu podnikají množství kroků, mají vše promyšlené a na dítě se těší. Nicméně i tak je vhodné se s pěstouny nad tímto bodem pozastavit a probrat následující body:

- kdo bude s dítětem doma (pokud je mladšího věku), zda mají naplánováno, jak bude rodina ekonomicky zajištěna, poskytnout informace o všech dávkách (odměna, rodičovský příspěvek apod.)

- jak budou vypadat první dny po přijetí dítěte? (kdo všechno bude doma, co se dá očekávat od dítěte, upozornit na omezení návštěv, velmi postupné zapojování nových prostor a osob pro dítě)
- pocit možné izolace?
- jak přijetí dítěte pozmění jejich čas na sebe samé (vědět, že zpočátku to může být náročné, umět si naplánovat v nějaké dohledné době možnost strávit čas pouze spolu jako partneři (až bude babička trošku sžítá s novým dítětem?)
- kdo a kdy se bude individuálně věnovat dětem, které v rodině již byly před tím?
- co by se mohlo stát nejhorsího?

Příprava dětí

Děti, ať už biologické, tak i přijaté, by měly být do procesu rozhodování se o přijetí nového sourozence zapojeny už od samého počátku procesu. Rozhodně by měly znát důvody, proč se pěstouni rozhodli přijmout dítě do rodiny, s přijetím dítěte by měli souhlasit. Důležité je, aby se s nimi otevřeně hovořilo o tom, že to také nemusí být lehké – dělit se o hračky, o pozornost rodičů, ale i to, že se pravděpodobně změní režim rodiny. Stále by měly být ujišťovány o lásce, kterou k nim rodiče mají a jejich pozici, zde však není pravda, že je neměnná. Dále by s nimi – adekvátně jejich věku mělo být probráno:

- jak bude vypadat postupné přemísťování dítěte?
- Jak budou vypadat první dny s dítětem doma?
- Jak se změní asi režim rodiny? Co bude dítě potřebovat navíc?
- Jak to asi bude vypadat z dlouhodobého hlediska?
- Jaké vztahy mohu mít s novým dítětem (může to být náročné, mohou se i hádat, mohou si i hrát – je to na nich, ale taky na tom dítěti, dá se počítat s tím, že z DD nebude umět mít s ostatními dětmi hezké vztahy, když to bude naopak, o to to bude lepší)
- Jak se změní moje pozice v rodině? Co to pro mne znamená? (Jsem stále nejstarší? /nejmladší? Ne? Kdo tedy v rodině budu?)
- Co když se mi zasteskne po tom, jak to bylo předtím?
- Kdy budu moci být s mámou nebo s tátou jenom já sám?

Dále je důležité uvědomit si rozdíl mezi biologickými dětmi a dětmi přijatými. Jaký rozdíl mezi jejich vnímáním příchodního dítěte může být? Jaké mohou být rozdíly v jejich reakci?

Forma přípravy dětí musí odpovídat jejich věku a porozumění. U malých dětí se může vyprávět pohádka, hrát loutkové divadlo. Se školními dětmi je možné hrát hru na otázky a odpovědi – případně např. člověče nezlob se, kde bude zakomponováno losování otázek (když někdo někoho vykopne, někdo dorazí panáčkem do domečku, když někdo nasadí nového panáčka do hry) a zároveň společné odpovídání na tyto otázky (mělo by být s rodiči předpřipraveno). Takovouto hru je možné s dětmi hrát i po nějaké době po příchodu dítěte, s otázkami týkající se adaptace všech na novou situaci. S dospívajícími je vhodné vést dopředu docela vážný a partnerský rozhovor, kde je vhodné otevřeně hovořit o všech kritických bodech. Ve všech případech je možno pracovat s nástěnným kalendářem (více popsán v kapitole o přemístění starších dětí).

I když budou děti předpřipravené, nedá se počítat s tím, že si danou situaci budou umět představit. Proto je dobré vědět, že, dříve či později v době adaptace se **může objevit a pravděpodobně se objeví některé z těchto projevů:**

- Zlobení dětí
- Zvýšená mazlivost a potřeba pozornosti od dětí
- Jakýkoliv projev regrese dětí
- Uzavřenost a stranění se některého z dětí
- Šarvátky dětí mezi sebou, boj o pozici v rodině, naschvály
- Manipulace ze strany přijatého dítěte (po určité době chce být jen ono na výsluní pozornosti rodiče) a naschvály vůči ostatním dětem v rodině

Velmi se osvědčuje, pokud si pěstouni naplánují čas, kdy se dětem každý z nich věnuje individuálně (alespoň chvíli) – např. každému zazpívat písničku před usnutím (pozor mohou být boje, kdo dříve a kdo později), doprovázení konkrétního dítěte na kroužek a udělení si z toho „hezké společné chvíle“, poslat část dětí ven jen s tatínkem/maminkou apod.

Příprava příbuzných

Širší rodina pěstounů je velmi důležitá součást, kterou není dobré opomínat. To co si pěstouni promýšlejí celé měsíce a možná i roky, najednou prarodiče a švagrové musí schroustat v poměrně velmi krátkém čase. Nemají tolik informací, jako již získali pěstouni, potýkají se s množstvím obav. Při všech schůzkách s pěstouny před přijetím dítěte, je nutné aktivně se ptát, jak je připravena širší rodina, jak jejich rozhodnutí nesou, kde by mohl být potenciální problém. Širší rodina, zvláště pak prarodiče a sourozenci, jsou pro pěstouny velmi důležité osoby, které jim většinou poskytují širší zázemí, kontinuální ukotvení, řadu vztahů, které přináší stabilitu a především jde také o primární pomocnou síť. Proto je důležité, aby měli dostatek informací, viděli, že je pěstouni považují za důležité a jejich názor zvažují (nemusí se podle něj rozhodovat). Často bývá velký problém v případě, kdy jde o přijetí dítěte romského etnika, přičemž rodina s tím nesouhlasí, to pak je potřeba času a prostoru ještě více.

Dobré je vést pěstouny tímto směrem:

- Jak často a jak hodně mluvíte o budoucím dítěti s vaší rodinou?
- Jak se na to rodina tváří? Kdo s tím má problém? Kdo se těší? (S kým budou moci sdílet?) Mají z něčeho strach?
- Kolik toho širší rodina ví o projevech deprivace? Kolik by o tom komu chtěli pěstouni říci?
- Otevřeli už otázku toho, jaký vztah by příbuzní k dítěti chtěli mít? Jak by chtěli být oslovováni? (babičko, teto? Nebo naopak spíše jméno?)
- Jak budou řešeny dárky? – Vánoce, svátky, narozeniny? Co od příbuzných očekávají pěstouni a co si myslí, že je pro ně akceptovatelné?
- Jak to bude s hlídáním dětí? Koho budou prarodiče hlídat? Jak často? Jen vaše biologické děti nebo i občas děti přijaté? Mají v tom dotyčné osoby jasno?
- Otázka návštěv po přijetí dítěte: proč nebudete chvíli jezdit na návštěvy a návštěvy přijímat. Jak to budete kompenzovat? Najdete si čas občas rodině alespoň zatelefonovat?
- Co by širší rodina potřebovala? Co byste od ní potřebovali vy? Je reálné si to navzájem sdělit?

Rodinní přátelé

Rodinní přátelé jsou pro pěstouny stejně důležití jako rodina. Jsou zdrojem odpočinku, pomoci, sdílení, společné radosti, ale také osobní a rodinné kontinuity. Proto je vhodné v přípravě neopomíjet s pěstouny také je a společně s pěstouny si odpovědět na otázky:

- Kdo jsou přesně pro nás nejdůležitější přátelé?
- Kolik toho vědí o našem záměru přijmout dítě?
- Jak moc tuší, že to po přijetí dítěte bude náročné?
- Jak často se stýkáte? Ví, že po přijetí dítěte je doba adaptace a návštěvy by měly být omezené? Rozumí tomu proč?
- Jaký mají názor na váš záměr přijmout dítě? Mají z něčeho strach?
- Jste domluveni, jak bude váš kontakt probíhat po přijetí dítěte?
- Jste schopni si občas naplánovat nějaký večer jen se svými přáteli? (třeba jen jednou v roce?)

Přemístění starších dětí

Přemístěním starších dětí zahrnuje:

- Příchod staršího dítěte do rodiny (přechod z HP, klasická PP)
- Návrat dítěte zpět do biologické rodiny
- Dočasné nebo trvalé umístění dítěte v ústavu

Tato podkapitola zahrnuje celkově velmi různorodé situace, na které je vždy nutné pohlížet velmi individuálně a přizpůsobit práci konkrétním podmínkám. Vždy je však nutné se starším dítětem individuálně pracovat, vysvětlovat mu jednotlivé kroky, které se budou dít poměrně podrobně a formou odpovídající jeho věku. Výjimkou může být situace, kdy se přesun děje velmi náhle (formou předběžného opatření). Pokud hovoříme o starším dítěti, máme na mysli dítě, které mentálně odpovídá dětem starším 7 let.

Základem pro zmírnění zátěže z přesunu dítěte, je:

- 1) **Dítě má dostatek informací:** dítě především musí nastalé situaci co nejvíce rozumět, znát příčiny přesunu, kdo o tom rozhodl, co mu to přinese (pozitiva a negativa). Nemusí se situací souhlasit, nicméně musí chápat co se děje, proč, kdy a jak. Pokud je to jen trochu možné, je dobré dát dítěti možnost ovlivňovat alespoň některé z dílčích událostí, které s přesunem souvisí (kdy se rozloučí ve škole, mít na výběr z různých dat, kdy se bude stěhovat apod.)
- 2) **Dítě má časový přehled a plán:** zvláště mladší děti, ale mnohdy i starší, ve stresu přestávají mít přehled o tom, co se bude dít a kdy, co se od nich očekává. Proto je dobré vytvořit nějaký přehled toho, kdy se co stane, který dítěti dodá pocit jistoty a určitý řád. Může mít formu například **nástěnného kalendáře**, kde je 30 okýnek s daty a jmény dní, v nichž budou namalovány obrázky, symboly nebo například vlepenými fotografiemi/obrázky. Každý den, kdy se děje něco významného (bude volat SP, přijedou se poprvé/podruhé podívat pěstouni, jedeme se podívat na nové místo, setkání s rodiči, víkend s rodiči/novými pěstouny, soud, apod.) je zaznamenán v příslušném políčku a dítě má vizuální představu, kdy se to bude dít. U mladších dětí může již proběhlé dny škrtnat nebo odlepovat. Je nutné pravidelně kalendář probírat a detailně vysvětlovat.
- 3) **Dítě zná místo a lidi, kam se přesunuje (ví, do čeho jde):** je důležité, aby lidé, kteří se budou o dítě nově starat, přijeli nejprve za dítětem na návštěvu (komplikovanější u ústavů), poté s nimi strávilo pár hodin, klidně i celý den a případně víkend. Tím porozumí tomu, jak noví lidé fungují, budou si moci osahat dopředu nová pravidla a způsob chování. Stejně tak je důležité předtím znát a vidět nové místo: kde bude moje postel? Skříň? Počítač? Jak je to s jídlom? Hygienou? Apod. Pokud se dítě stěhuje do ústavu, je dobré jej párkrát předtím navštívit – poprvé si prohlídnout prostory, podruhé se již více seznamovat s lidmi (děti na skupině, jejich vychovatelé), ideální je pokusit se zařídit, aby na všech návštěvách byl jeden a tentýž dospělý a ten také dítě do zařízení přijímal (v průběhu návštěv se však setkává s více lidmi). Ať se dítě stěhuje kamkoli, mělo by místo nejprve dopředu navštívit v doprovodu bezpečné osoby, nebo alespoň mít dostatek fotek, videí apod. Snižuje se tím nervozita z neznáma. Informace o denním režimu, pravidlech nového místa je možné také dítěti sdělit dopředu, aby se mohlo ptát, když je ještě v komfortním prostředí.
- 4) **Dítě ví, kdy a jak se bude loučit, ví, co si vezme s sebou.** Rozloučení se je velmi podstatná součást celého procesu. Dítě by se na loučení mělo připravovat a mělo by mít možnost rozloučit se s lidmi, se kterými se do té doby stále stýkalo. Vede to k jasnému uzavření jednoho životního období, je provázeno určitými pocity, které k loučení patří. Je dobré dítě na emoce připravit (lítost, stesk, vztek, pláč, ale i společné veselí) a říci, že to k dané situaci patří. Důležité je neopomenout rozloučení se spolužáky ve škole, s učiteli (dítě by nemělo prchat jen tak), širší rodinou (pěstounskou), dětmi v ústavu, rodinnou skupinou v ústavu, kroužku apod. Je možné udělat pro určité skupiny rozlučkovou oslavu, je hezké předat dítěti upomínkové předměty, nebo mu pro tu příležitost pořídit památníček, kde mu ostatní mohou něco hezkého napsat či namalovat. Dítě by na způsobu loučení mělo participovat, vybrat si příjemný způsob. Není vhodné ho nutit, ale pokud by se mělo tendenci vyhýbat, vést ho alespoň k formálním rozloučením a poskytnout mu při něm oporu. Dítě by dopředu mělo přesně vědět, co je jeho a bere si s sebou, kdy bude balit a do čeho. Jak bude vypadat samotný přesun. (auto, autobus?)
- 5) **Dítě ví, jak bude v kontaktu se svými blízkými (zachování kontinuity).** Velmi podstatnou otázkou je, co se bude dít po přesunu. Dítě by mělo vědět, jak a jak často bude v kontaktu se svými původními pečovateli. Telefonování, zprávy na facebooku, návštěva za týden, návštěvy

pravidelně každých..., dopisy apod. Zpočátku (v době adaptace aspoň 2-3 měs) není dobré realizovat návštěvy dítěti v bývalém prostředí (zbytečná lítost, krok vzad), spíše jistotu dodávat kontaktem v novém prostředí. Důležité je naplánovat (zvláště u dětí nad 10 let), jak budou moci být v kontaktu se svými starými kamarády.

Útěk dítěte z domova

Útěk dítěte je velmi náročná až krizová životní událost a mnoho z pěstounů s ní má osobní zkušenost. Zvláště první útěky jsou pro pěstouny velmi stresující, provázené emocemi, především pak strachem o dítě, pocity lítosti, vzteku, ale také třeba selhání. Mnohdy si nejsou jistí, co přesně mají dělat. Každý útěk dítěte je individuální záležitost a doporučení, které dáváme pěstounům v takovéto situaci, se velmi odvíjí od konkrétního dítěte (věk, motiv, dřívější zkušenost, hendikep). Zde je výčet doporučených kroků v případě útěku:

- Snaha uklidnit pěstouny, ujistit je, že jim nyní pomůžeme (sami kontaktovat dítě, zjistit informace o krizových linkách, ZDVOP apod) – poté pěstounům volat výsledky a nové nápady
- Zjistit základní informace o útěku dítěte
- Pokud se jedná o dítě do 15 let věku nebo s mentálním hendikepem, doporučíme hlásit policii útěk dítěte, pokud se nevrátí do 22h (v případě podezření, že nejde o útěk, ale o ztracení se, upozorňujeme policii, co možná nejdříve)
- Pokud se jedná o dítě nad 15 let, doporučujeme nahlásit pohřešování dítěte, nejpozději druhý den ráno (ale je možné i dříve, pokud je zřejmé, že se dítě nevrátí)
- Pokud je jasné, kde se dítě nachází nebo pokud komunikuje (telefonem), je možné nejprve zkusit jej přesvědčit (pěstouni, klíčový pracovník) k neutrálnímu dialogu
- Doporučit pěstounům, aby dítěti poslali zprávu (sms, facebook) – měla by být autentická, uklidňující (o tom, že je mají rádi, ať se vrátí, že mají o ně strach, že zkusí společně hledat řešení apod.)
- Klíčový pracovník by měl zkusit navázat kontakt s dítětem (hovor, sms, facebook)
- Zaslat dítěti kontakty na linky a centra, které mu mohou pomoci (linka bezpečí, krizové centrum apod.)
- Poté co je útěk nahlášen na policii, informovat sociální pracovníci
- Zkusit obvolat krizová centra, ZDVOP – zda by zde dítě mohlo nocovat (poslat informaci dítěti)
- Ujistit pěstouny, že to není jejich chyba, že je nesoudíte, mít pochopení pro jejich emoce, zeptat se, co pro ně můžeme udělat
- V případě déle trvajícího útěku, doporučit pěstounům, aby dítěti stále posílali zprávy (např. každý den) s autentickými informacemi (že na něj myslí, co se událo v rodině, že si jim o nich zdálo apod.) a to přesto, že dítě nebude odpovídat.

Ne všechny tyto kroky jsou vhodné pro všechny děti a především pěstouny. Zvláště u pěstounů, kde útěk jejich dítěte není první, případně se jedná o vyvrcholení dlouhodobých vážných problémů dítěte, může jít o tzv. poslední kapku. U frustrovaných pěstounů tak může více převládat pocit vzteku a naštvání nad strachem, můžou být velmi demotivovaní cokoli pro dítě dělat, nebo také chtít, aby se už dítě nevracelo, že zkusili všechno, co šlo, neustále dávali šance a naopak dítě se chovalo stále hůř a hůř. V tomto případě je potřeba pracovat zvláště s rodinou (akceptovat jejich pocity a to že na ně mají plné právo, dopřát jim odpočinek i ventil emocí, domluvit se s nimi, že se s dítětem pokusíte kontaktovat sami apod.) a zvláště s dítětem (zkusit mu psát sms, kontakty na místa, kde může bydlet, hledat pomoc, apod.) Tato situace je velmi složitá a vždy se doporučuje, sdílet i v rámci intervize nebo supervize s týmem tak, aby klíčový pracovník získal náhled zvenku a tipy na další možné nápady.

Zahájení školní docházky dítěte

Zahájení školní docházky dítěte je velká událost v každé rodině, pěstounskou rodinu nevyjímaje. Pěstounská rodina se však může ve zvýšené míře než ostatní rodiny potýkat s množstvím adaptačních a jiných problémů, a to především z důvodu mnohých specifíků dítěte (ADHD, snížená pozornost,

potřeba upoutávat pozornost, zvýšená citlivost dítěte apod.) Kromě jiného se na prvním stupni začne dítě více uvědomovat, že jeho rodina je jiná, a to nejen z běžného života, ale také z probíraných témat, zvláště v prvouce, která se dotýká rodinného života, rodokmenu, apod.

Je důležité rodinu na předpokládané problémy předpřipravit a navrhnout pěstounům preventivní a podpůrná opatření. Zvláště výhodné je, pokud se podaří navštívit budoucí třídní učitelku dítěte ještě dříve, než začne nový školní rok (o prázdninách nebo před nimi) a vysvětlit jí životní specifika dítěte, popsat jak reaguje, co přesně potřebuje, dohodnout se s ní, jak pracovat s citlivými údaji. Velmi přínosné také je, když se podaří dohodnout beseda s dětmi v dané třídě, kterou mohou vést buď samotní pěstouni, nebo někdo z naší organizace, kde je cílem s dětmi zábavnou formou probrat, jak mohou vypadat různé rodiny, proč se děti ocitají v jiné rodině nebo v dětském domově, jak to tam vypadá apod. Takováto beseda se může uskutečnit v době, kdy je dané téma probíráno, anebo na začátku školního roku, kdy jde o představování jednotlivých dětí a jejich rodin.

Vhodné také je naplánovat s rodinou a učitelkou způsob komunikace (telefon, email, pouze deníček), aby se předešlo komunikačním šumům a napomohlo adaptaci dítěte.

Po nástupu dítěte do školy je žádoucí s pěstouny probrat obvyklý denní režim dítěte, to jak se mu daří plnit úkoly, zda vnímají v něčem problémy apod.

Zletilost dítěte a ukončení PP

V případě, kdy se blíží zletilost dítěte, je vhodné s dostatečným předstihem (cca 3 měsíce dopředu) probrat jak s pěstouny, tak s dítětem, tento zásadní moment, co mu bude předcházet, co se poté změní, co od koho kdo očekává apod.

Situace bude jiná u dítěte, které neukončilo studium, u dítěte, které již ukončilo přípravu na povolání, u dítěte, které vzhledem ke svému hendikepu má být umístěno v ústavu, u dítěte, které má značné problémy se zvládnutím společenských a rodinných pravidel. Tomu je potřeba plánování změny uzpůsobit. Jednoznačné je však to, že od dosažení zletilosti, je společné soužití dobrovolné, jak ze strany rodiny, tak ze strany dítěte (pokud není nebo nemá být omezeno v právních úkonech) a to je potřeba jednoznačně pojmenovat. Pokud mladý dospělý zůstává v domácnosti rodiny, nemusí se změnit až tak mnoho (nastavení nových pravidel, financování?) Pokud však mladý dospělý z domácnosti odchází (záměrně zde není použit pojem „odchází z rodiny,“ tedy pokud si to rodina z nějakých důvodů nepřeje), je nutné zahájit intenzivní přípravy a provázení, napomáhající osamostatnění dítěte (může se jednat o pomoc s vyhledáním bydlení, práce, psychologickou podporu apod.) Navzdory tomu, že naše povinná péče končí dosažením plnoletosti dítěte, je naším pravidlem, že nabízíme rodině a mladému dospělému navazující dobrovolnou péči v průběhu dalšího půl roku až roku, v případě potřeby i déle. Délka je vždy stanovena dohodou mezi jednotlivými členy (klíčový pracovník, mladý dospělý, bývalý pěstoun). Všichni zúčastnění jsou zároveň upozorněni, že v případě potřeby se mohou na naši organizaci obrátit i kdykoli jindy (my poté zvážíme naše možnosti, zda je v našich silách pomoci, či nikoli).

V případě odchodu dítěte z domácnosti pěstounů je jako jeden z možných prostředků použit akční plán.

Setkání klíčového týmu, supervize

Klíčový tým se setkává 1x za 6-10 týdnů v závislosti na potřebě jednotlivých pracovníků. Setkání probíhá v kanceláři ve Svitavách, v Brně, v Praze nebo na jiném místě, na kterém se pracovníci dohodnou, termín je stanovován dopředu, nejčastěji pomocí doodle kalendáře. Setkání vždy řídí jeden z klíčových pracovníků (dohodnuto při plánování) a účastnit se mohou také zástupci z respitního týmu, pokud je to prospěšné.

Obsah setkání klíčového týmu je vždy upraven podle aktuálních potřeb pracovníků, nicméně náplní může být:

- Informování: práce s budgetem, metodiky, manuály, změny v organizaci apod.
- Sdílení zkušeností, upozorňování na problémy, příklady dobré praxe
- Řešení složitějších případů, Bálintovská skupina

- Propojování s respitním týmem, dalšími službami DPD
- Řešení stížností (informování o přijetí stížností)
- Diskuze nad kvalitou poskytované služby, navrhování zlepšení
- Sdílení provozních problémů, reálné možnosti naplňování služby
- Kontrola dokumentace
- Vzájemná zpětná vazba
- Informace z odborných školení, sdílení nových forem a technik práce
- Informace z akcí DPD, kterých se účastnili naši klienti
- ...

Skupinová supervize je svolána min 2x v roce, vždy na jaře a na podzim, v odůvodněných případech lze svolat supervizi častěji, případně v případě potřeby zajistit individuální supervizi.